

Oona Kallio

YHTEYKSIÄ LUONTOON KESTÄVYYSMURROKSEN EDISTÄMISEKSI

Sisällönanalyysi luontoyhteyden ulottuvuuksista
lempilajiaiheisissa verkkokommenteissa

TIIVISTELMÄ

Oona Kallio: Yhteyksiä luontoon kestävyysmurroksen edistämiseksi. Sisällönanalyysi luontoyhteyden ulottuvuuksista lempilajiaiheisissa verkkokommenteissa.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2023

Tällä tutkielmalla tarkastelen, miten ihmiset hahmottavat yhteytensä luontoon lempilajeja käsittelevissä verkkokommenteissa. Voidaan ajatella, että nykyisten ympäristökriisien ytimessä on ihmisen vieraantuminen luonnosta. Yhteiskuntien kestävyysmurroksen onnistumiseksi onkin olennaista tarkastella, millainen on ihmisten ymmärrys heidän yhteydestään luontoon. Yhteiskuntien siirtyminen kokonaisvaltaiseen kestävyysmurroksen nimittain edellyttää siirtymää maailmankuvaan, jossa ihmistä ja luontoa ei nähdä toisistaan erillisinä.

Tutkimuskysymykseni on, millaisena vastaajien luontoyhteys näyttäytyy lempilajitarinoissa. Aineistoni koostuu 200 lempilajeja käsittelevästä verkkokommentista, jotka on kirjoitettu Yleisradion verkkosivuille Suomen luonnon päivän kontekstissa elokuussa 2022. Tutkielman teoreettinen viitekehys pohjautuu ekopsykologiaan, luontoyhteyden ulottuvuuksien jaotteluihin sekä luontoyhteyden merkitykseen kestävyysmurroksen edistämässä. Analyysimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jolla muodostan aineistosta aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen pohjaten luokkia luontoyhteyden ulottuvuuksista. Lisäksi asetan löytämäni luontoyhteyden ulottuvuudet jatkumolle sisäisistä ja syvemmistä ulottuvuuksista ulkoisempiin ja pinnallisempiin. Jatkumolla sisäiset ja syvemmät luontoyhteyden ulottuvuudet liittyvät selvästi vahvemmin sellaiseen maailmankuvaan, jota kestävyysmurroksessa tarvitaan.

Muodostamani kuusi luontoyhteyden ulottuvuutta ovat: 1) eksistentiaalinen ja filosofinen, 2) myötätunto ja huolenpito, 3) tunne, 4) aistit ja kauneus, 5) materiaallinen sekä 6) tiedollinen. Nämä ulottuvuudet voidaan nähdä jatkumolla siten, että ensimmäinen eli eksistentiaalinen ja filosofinen liittyy ihmisen kestävyysmurrosta tukevaan maailmankuvaan eniten ja viimeinen eli tiedollinen vähiten. Huomionarvoista on, että lempilajeista kirjoitettaessa vastaajien ymmärrys omasta yhteydestään luontoon painottuu ulottuvuuksista myötätuntoon ja huolenpitoon, tunteeseen sekä aisteihin ja kauneuteen. Luontoyhteys näyttäytyy siis osittain ymmärryksenä syvästä yhteydestä, jollaista kestävyysmurroksessa tarvitaan, mutta pääosin vastaajien yhteydet luontoon näyttäytyvät melko pinnallisina. Kaikkien muodostamieni luontoyhteyden ulottuvuuksien voidaan kuitenkin nähdä kuvaavan sellaisia ymmärryksiä yhteyksistä luontoon, jotka potentiaalisesti syventävät luontoyhteyttä, ja siten edistävät kestävyysmurrosta. Tällöin ne voidaan nähdä vastavoimana ihmisten vieraantumiselle luonnosta.

Avainsanat: kestävyysmurros, luontoyhteys, luontosuhde, sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Käsitteet ja teoria	3
2.1	Luonto, luontosuhde ja luontoyhteys käsitteinä	3
2.2	Aikaisempi tutkimus luontoyhteydestä ja sen ulottuvuuksista	4
2.3	Luontoyhteys kestävyysmurroksen edistämässä	7
3	Tutkimusasetelma	10
3.1	Aineisto	10
3.2	Tutkimusetiikka	11
3.3	Analyysimenetelmä	12
4	Tulokset	14
4.1	Eksistentiaalinen ja filosofinen ulottuvuus	15
4.2	Myötätunto ja huolenpito -ulottuvuus	16
4.3	Tunneulottuvuus	17
4.4	Aistit ja kauneus -ulottuvuus	19
4.5	Materiaalinen ulottuvuus	20
4.6	Tiedollinen ulottuvuus	21
4.7	Ulottuvuuksien limittyminen	22
5	Johtopäätökset	25
	Lähteet	30

1 Johdanto

Tällä hetkellä yhteiskunnissa on käynnissä kestävyysmurros, joka vaatii muutoksia sekä maailmankuvissa, yhteiskuntien järjestelmissä ja rakenteissa, että käyttäytymisessä, jotta käynnissä olevaa ympäristökriisiä saadaan ehkäistyä ja hillittyä (O'Brien & Sygna 2013; Haverinen, Mattila, Neuvonen, Saramäki & Sillanaukea 2021). Kestävyysmurros tarkoittaa välttämätöntä siirtymää kohti yhteiskuntaa, joka kykenee toimimaan maapallon kantokyvyn rajoissa kokonaisvaltaisesti kestävästi (Haverinen ym. 2021, 13). Tällainen siirtymä on välttämätön, sillä ihmisen toiminta kiihdyttää jatkuvasti sekä ilmastonmuutosta että luontokatoa ja niistä johtuvia ongelmia, kuten sään ääri-ilmiöitä ja ekosysteemien toiminnan häiriintymistä (IPCC 2022; IP-BES 2019). Voidaan väittää, että ympäristökriisien ytimessä on ihmisen vieraantuminen luonnosta (Zylstra, Knight, Esler & Grange 2014). Vieraantumista tapahtuu sekä fyysisesti, esimerkiksi urbanisaation takia, että psykologisesti, johtuen esimerkiksi teknologiavälitteisestä elämäntavasta (em. 122). Vieraantumisen vuoksi on olennaista tarkastella, millainen on ihmisten ymmärrys heidän yhteydestään luontoon. Kestävyysmurros nimittäin edellyttää siirtymää maailmankuvaan, jossa ihmistä ja luontoa ei nähdä toisistaan erillisinä (Helne & Hirvilampi 2017).

Tarkastelen tutkielmassani ihmisten erilaisia ymmärryksiä heidän yhteydestään luontoon luontoyhteyden käsitteen avulla. Luontoyhteys voidaan hahmottaa yhtenä näkökulmana laajempaan luontosuhteen käsitteeseen. Luontosuhde kuvaa Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia -sanaston mukaan yleisesti yksilön tai yhteisön ja luonnon välistä suhdetta (KEKO 2015). Luontoyhteyden (nature connectedness) taas määrittelen tutkielmassani yksilön subjektiiviseksi ymmärrykseksi omasta yhteydestään luontoon (Capaldi, Passmore, Nisbet, Zelenski & Dopko 2015, 2). Näen siis luontoyhteyden liittyvän maailmankuvien muutokseen, ja siten myös potentiaalisesti kestävyysmurroksen edistämiseen (O'Brien & Sygna 2013, 20; Haverinen ym. 2021, 14–16). Tutkielmani aineistona käytän tarinoita lempilajeista, joita ihmiset ovat kirjoittaneet Yleisradion verkkosivuille juhlistaakseen Suomen luonnon päivää vuonna 2022. Tutkimuskysymykseni on: ”Millaisena vastaajien luontoyhteys näyttäytyy lempilajitarinoissa?”

Luontoyhteyttä on mielenkiintoista tarkastella suomalaisessa kontekstissa, sillä suomalaisten läheisyyttä luontoon on pidetty pitkään itsestäänselvyytenä (Cantell, Aarnio-Linnanvuori & Tani 2020, 48). Tällainen syvään juurtunut kansallinen omakuva saattaa kuitenkin tehdä ihmisen ja luonnon yhteyden todellisen tilan ymmärtämisestä sekä muutoksesta haastavaa (Björklund ym. 2022, 19). Sitran julkaisemassa luontosuhdekyselyssä (Kantar TNS 2021) luonto näyttyy kuitenkin edelleen tärkeänä suomalaisille. Kyselyn mukaan lähes 90 prosenttia suomalaisista pitää luontoa tärkeänä tai erittäin tärkeänä elämässään ja arjessaan, ja noin puolet on jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että tuntee syvää yhteyttä luonnon ja muiden elollisten olentojen kanssa (em.).

Kestävyysmurroksen edistämisen kannalta on merkityksellistä, millaista yhteyttä suomalaisiin lajeihin ja sitä kautta myös muuhun luontoon tunnetaan. Lähestynkin tutkimuskysymystäni etsimällä aineistosta erilaisia luontoyhteyden ulottuvuuksia. Lisäksi tarkastelen, mitkä löytöistäni ulottuvuuksista heijastavat vastaajien ulkoisempaa ja pinnallisempaa ymmärrystä yhteydestään luontoon ja mitkä taas sisäisempää ja syvempää luontoyhteyttä. Näen, että sisäiset ja syvemmät luontoyhteyden ulottuvuudet liittyvät ulkoisia vahvemmin kestävyysmurroksen edistämiseen tarvittavaan maailmankuvaan, jossa ihmistä ja luontoa ei nähdä erillisinä toisistaan. Ihmisen vahvan luontoyhteyden on todettu olevan positiivisesti yhteydessä yksilön hyvinvointiin sekä ympäristöystävällisiin arvoihin ja käyttäytymiseen (Barragan-Jason, de Mazancourt, Parmesan, Singer & Loreau 2022). Käsitys vahvasta yhteydestä luontoon on siis hyväksi sekä ihmiselle itselleen että myös luonnolle.

Tutkielmassani keskityn laadullisesti tarkastelemaan, minkälaisia luontoyhteyden ulottuvuuksia Yleisradion lempilajitarinoista on löydettävissä. Tämä auttaa osaltaan luomaan parempaa käsitystä siitä, miten ihmiset ymmärtävät yhteytensä luontoon, ja miten erilaiset luontoyhteyden ulottuvuudet voivat liittyä kestävyysmurroksen edistämiseen. Tutkielmani rakentuu johdannon lisäksi neljästä luvusta. Toisessa luvussa määrittelen aiheeni kannalta relevantteja käsitteitä, esittelen aikaisempaa tutkimusta luontoyhteydestä ja sen ulottuvuuksista sekä liitän luontoyhteyden kestävyysmurroksen viitekehykseen. Kolmannessa luvussa avaan tutkimusasetelmani kuvaten tutkimuskysymyksen, aineiston, eettisiä näkökohtia sekä analyysiprosessini. Neljännessä luvussa esittelen analyysini tulokset peilaten niitä aikaisempaan tutkimukseen ja viimeisessä luvussa vedän tutkielmani yhteen, tarkastelen sen rajoitteita sekä pohdin tutkielmani ja sen tulosten merkitystä.

2 Käsitteet ja teoria

2.1 Luonto, luontosuhde ja luontoyhteys käsitteinä

Luonnosta sekä luontosuhteesta on olemassa monenlaisia käsityksiä esimerkiksi eri tieteenaloilla, joten kyseisten käsitteiden määrittely on lähtökohtaisesti haastavaa (Björklund ym. 2022, 15; Salminen 2018). The Britannica Dictionaryn (ei pvm.) mukaan luonto tarkoittaa ”fyy-sistä maailmaa ja kaikkea siinä olevaa, kuten kasveja, eläimiä, vuoria, valtameriä ja tähtiä, mikä ei ole ihmisen tekemää” (ks. myös Helne 2022, 541; Zylstra ym. 2014, 121). Käytän tutkielmas-sani tätä määritelmää luonnosta, sillä aineistoni keskittyy lempilajeihin, kuten eläimiin ja kas-veihin.

Tutkielmassani erotan lisäksi toisistaan luontosuhteen ja luontoyhteyden käsitteet. Hahmotan luontosuhteen luontoyhteyttä laajemmaksi käsitteeksi. Luontosuhde kuvaa yleisesti yksilön tai yhteisön ja luonnon välistä suhdetta (KEKO 2015). Luontosuhdetta voidaan tarkastella monista eri näkökulmista, kuten arvojen tai tiedon kautta tai toisaalta esimerkiksi ekologian tai ihmisen kehon toiminnan näkökulmista (em.). Tutkielmassani lähestyn laajaa luontosuhteen käsitettä käyttäen näkökulmanani luontoyhteyttä, jonka näen liittyvän esimerkiksi yksilöiden arvoihin ja tietoon luonnosta. Luontoyhteyden käsitteen (nature connectedness) määrittelen yksilön subjektiiviseksi ymmärrykseksi omasta yhteydestään luontoon (Capaldi ym. 2015, 2).

Suomalaisessa keskustelussa luontoyhteyden ilmiöön viitataan myös termillä luontoyhteydentunne (Soinnunmaa ym. 2021, 74; Salminen 2018, 26). Esimerkiksi Salminen (2018, 26) on todennut pro gradu -tutkielmassaan, että englanninkielisiä *connection*-pohjaisia käsitteitä, kuten *connectedness to nature*, voidaan kuvata suomenkielisellä termillä luontoyhteydentunne, joka viittaa lähinnä luontoa kohtaan koettuun yhteydentunteeseen. Luontoyhteydentunteen voidaan siis nähdä liittyvän samaan englanninkieliseen *connection*-pohjaisia käsitteitä käyttävään keskusteluun, jota hyödynnän tutkielmassani (esim. Helne 2022; Richardson ym. 2020). Käytän itse tutkielmassani yksinkertaisempaa käsitettä luontoyhteys, sillä hahmotan, että käsitteet luontoyhteys ja luontoyhteydentunne viittaavat tutkielmani tapauksessa pitkälti samaan ilmiöön.

Soinnunmaa ja kollegat (2021, 74–75) tekevät eron luontosuhteen ja luontoyhteydentunteen välille. He hahmottavat luontoyhteydentunteen viittaavan luontosuhteen emotionaaliseen ja

kognitiiviseen osaan. Laajemman luontosuhteen he näkevät edustavan käsitystä, jonka mukaan luonnosta ei voi tulla ”pois”, sillä ihmiset ovat jatkuvasti fyysisessä vuorovaikutuksessa luonnon kanssa eivätkä siten selviäisi hetkeäkään ilman luontoa. Kaikilla ihmisillä on siis katkeamaton luontosuhde. Ihmisen luontoyhteydentunteen puolestaan katsotaan usein tarkoittavan tunnetta tai kokemusta yhteydestä luontoon. Se voi siis vaihdella yksilöiden erilaisten kokemusten perusteella. Tällöin luontoyhteydentunne voi olla vahva, heikko tai jopa olematon. (Em. 74–75.)

Capaldi ja kollegat (2015, 2) puolestaan näkevät luontosuhteen (human-nature-experience) koostuvan luontokontaktista (nature contact) sekä luontoyhteydestä (nature connectedness), jotka liittyvät toisiinsa, mutta jotka voidaan hahmottaa erillisinä käsitteinä. Luontokontakti kuvaa vuorovaikutusta luonnon kanssa, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi luontokuvien katselua tai luonnossa oleskelua. Luontokontakti voi vaihdella lyhyestä säännölliseen. Luontoyhteys puolestaan tarkoittaa yksilön subjektiivista ymmärrystä omasta yhteydestään luontoon. (Capaldi ym. 2015, 2.) Tässä tutkielmassa tarkastelen siis ihmisten erilaisia ymmärryksiä heidän yhteydestään luontoon luontoyhteyden käsitteen avulla, jonka määrittelen edellä mainitusti Capaldin ja kollegoiden (2015, 2) tavoin.

Luontoyhteyteen liittyvä tutkimus pohjaa esimerkiksi ekopsykologian (Salonen 2005, 13) ja biofilia-hypoteesin keskusteluihin (Helne 2022, 533). Edward O. Wilsonin luoman biofilia-hypoteesin mukaan ihmiset ovat universaalisti ja biologisesti taipuvaisia tuntemaan vetoa luontoa kohtaan ja olemaan siitä riippuvaisia materiaalisesti, mutta myös esimerkiksi esteettisesti ja kognitiivisesti. Ihmisillä on siis tarve luontoyhteyteen. (Kellert 1993.) Ekopsykologia taas on psykologian arvopohjainen suuntaus, jossa yksilö nähdään osana luontoa (Salonen 2005, 13–14). Ekopsykologian mukaan luontoyhteys on monilla ihmisillä nykyään heikentynyt, mistä seuraa sekä psyykkisiä ongelmia että ympäristöongelmia (em. 14). Ihmisen ja luonnon psyykkisen yhteyden palauttaminen onkin keskeistä ekopsykologian näkökulmasta (em. 22).

2.2 Aikaisempi tutkimus luontoyhteydestä ja sen ulottuvuuksista

Luontoyhteyttä on tutkittu paljon määrällisesti eri tavoin operationalisoituna (Tam 2013). Sen mittaamiseen on kehitetty erilaisia väittämistä koostuvia mittareita, kuten *Inclusion of Nature in Self Scale*, *Nature Relatedness Scale* ja *Connectedness to Nature Scale*, joissa kaikissa on

hieman eri painotuksia (em.). Määrällinen tutkimus on osoittanut ihmisen vahvan luontoyhteyden olevan positiivisesti yhteydessä yksilön onnellisuuteen (Capaldi, Dopko & Zelenski 2014) ja hyvinvointiin (Barragan-Jason ym. 2022). Vahvan luontoyhteyden on todettu myös olevan positiivisesti yhteydessä ympäristöystävällisiin arvoihin ja käyttäytymiseen (Barragan-Jason ym. 2022). Ihmisen vahva yhteys luontoon on siis myönteinen asia sekä hänelle itselleen että ympäristöystävällisen käyttäytymisen kautta myös luonnolle.

Luontoyhteyttä voidaan lähestyä erilaisten ulottuvuusjaotteluiden kautta. Tuula Helne (2022, 535) on esimerkiksi koonnut viimeaikaista kansainvälistä keskustelua erilaisista luontoyhteyden ulottuvuuksista sekä luonut niiden pohjalta oman ulottuvuusjaottelunsa. Jaotteluissa ulottuvuuksia voidaan tarkastella sekä yksilön (esim. Helne 2022; Richardson ym. 2020; Ives ym. 2018) että koko yhteiskunnan tasoilla (esim. Richardson ym. 2020; Ives ym. 2018). Tässä tutkielmassa keskityn luontoyhteyden määritelmäni mukaisesti eri ulottuvuuksien tarkasteluun yksilötasolla. Ulottuvuudet eroavat toisistaan jaotteluiden välillä, mutta myös samankaltaisuuksia on löydettävissä. Seuraavaksi esittelen tarkemmin Helneen (2022) sekä Miles Richardsonin ja kollegoiden (2020) tekemiä jaotteluita, sillä hyödynnän niitä analyysissäni. Olen valinnut kyseiset jaottelut, sillä Richardson johtaa Derbyn yliopistossa luontoyhteyden keskittävää tutkimusryhmää, joka on yksi ensimmäisistä aiheeseen keskittyneistä tutkimusryhmistä (Nature Connectedness Research Group, ei pvm.). Helneen (2022) jaottelu on taas luotu aikaisemman tutkimuksen sekä suomalaisen laadullisen aineiston pohjalta. Analyysini luontoyhteyden ulottuvuuksien jaottelu edustaa myös Helneen (2022) tavoin aikaisempaan tutkimukseen sekä suomalaiseen laadulliseen aineistoon pohjaavaa lähestymistapaa.

Helneen (2022) jaottelussa luontoyhteys on luokiteltu kuuteen ulottuvuuteen: 1) materiaaliseen, 2) kognitiiviseen, 3) aistilliseen ja emotionaaliseen, 4) kokemukselliseen, 5) myötätuntoon, huolenpitoon ja sitoutumiseen sekä 6) filosofiseen, eksistentiaaliseen ja spirituaaliseen. Materiaalinen ulottuvuus viittaa luonnontuotteiden keräämiseen ja ruuan kasvattamiseen. Kognitiivinen ulottuvuus kuvaa puolestaan tietoa (information) ja tietämystä (knowledge) luonnosta. Aistillinen ja emotionaalinen ulottuvuus tarkoittaa luontoon ja sen kauneuteen viirtäytymistä aistien kautta sekä elävöitymisen ja ihmetyksen tunteita. Kokemuksellinen ulottuvuus taas ilmenee terapeuttisina kokemuksina luonnossa. Myötätunnon, huolenpidon ja sitoutumisen ulottuvuus kuvaa myötätunnon osoittamista luontoa kohtaan, huolenpitoa siitä sekä ympäristöystävällisiä elämäntapavalintoja. Filosofinen, eksistentiaalinen ja spirituaalinen

ulottuvuus ilmenee näkemyksinä siitä, mitä luonto on, miksi se on tärkeää ja minkälainen ihmisen ja luonnon suhde lopulta on. (Em. 536.)

Richardson ja kollegat (2020) ovat puolestaan luoneet jaottelun poluista (pathways) luontoyhteyteen. Polkuja on viisi: 1) aistit, 2) kauneus, 3) tunne, 4) myötätunto ja 5) merkitys. Helne (2022, 535) toteaa, että nämä polut voidaan nähdä myös luontoyhteyden ulottuvuuksina, joina käsittelen niitä tutkielmassani. Jaottelussa aistiulottuvuus viittaa luontoon virittäytymiseen aistien kautta (Richardson ym. 2020, 389). Ulottuvuudessa keskeistä on luonnon aktiivinen huomaaminen, jossa käytetään kaikkia aisteja. Kauneuden ulottuvuus taas viittaa yksinkertaisesti luonnon kauneuden huomaamiseen ja arvostamiseen. Tunneulottuvuus tarkoittaa itsensä eläväksi kokemista luonnon herättämien tunteiden kautta. Tähän kuuluu esimerkiksi ilon, ihmetyksen ja rauhan tunteiden kokeminen luonnossa. Myötätuntoulottuvuus taas kuvaa huolenpitoa luonnosta ja toimintaa sen puolesta. Viimeinen, merkitysulottuvuus, ilmenee siten, että luonto tuo merkitystä ihmisten elämään. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sen huomaamista, miten luonto ilmenee kulttuurissa, kuten tarinoissa ja taiteessa. (Em. 389.)

Kaiken kaikkiaan Helneen (2022, 536) sekä Richardsonin ja kollegoiden (2020, 389) ulottuvuusjaottelut ovat pitkälti samankaltaiset, sillä niissä on molemmissa aistillinen, kauneudellinen ja tunteellinen ulottuvuus. Tosin Helneen (2022, 536) jaottelussa nämä kaikki liittyvät samaan aistilliseen ja emotionaaliseen ulottuvuuteen, kun taas Richardsonin ja kollegoiden (2020, 389) jaottelussa jokainen muodostaa oman ulottuvuutensa. Lisäksi molemmista löytyy myötätunnon ulottuvuus. Helneen (2022, 536) filosofinen, eksistentiaalinen ja spirituaalinen ulottuvuus sekä Richardsonin ja kollegoiden (2020, 389) merkitysulottuvuus voidaan nähdä hie-man samankaltaisina, sillä molemmat liittyvät luonnon merkitykseen ihmiselle. Tosin merkitysulottuvuudessa merkitys ilmenee symbolisesti esimerkiksi taiteen kautta, kun taas Helneen (2022, 536) ulottuvuudessa se ilmenee enemmän esimerkiksi luonnon eksistentiaalisena merkityksenä ihmisille. Helneen (2022, 536) jaottelussa on lisäksi tiedollinen ja materiaalinen ulottuvuus, joita Richardsonin ja kollegoiden (2020, 389) jaottelusta ei löydy.

Seuraavaksi esittelen muutamia laadullisia menetelmiä käyttäneitä tutkimuksia, joissa on tarkasteltu luontoyhteyden ulottuvuuksia. Helne (2022) on artikkelissaan jaotellut kaupungissa asuvien suomalaisten työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten luontoyhteyttä ulot-

tuvuuksiin. Nämä nuoret kokevat vahvaa yhteyttä luontoon kaikkien kuuden tässä luvussa aikaisemmin mainittujen ulottuvuuksien kautta (em.). Esimerkiksi materiaallinen ulottuvuus kuvaa haastateltujen ymmärrystä siitä, että luonto tarjoaa materiaallisen pohjan ihmisten olemassaololle ja luonnon materiaaliin prosesseihin voi osallistua esimerkiksi keräämällä marjoja ja sieniä. Kognitiivinen ulottuvuus puolestaan ilmenee esimerkiksi tietämyksenä siitä, että ihminen on riippuvainen ekosysteemien hyvinvoinnista. Kokemuksellinen ulottuvuus taas kuvaa haastateltujen ymmärrystä luonnon hyvistä vaikutuksista ihmisen psyykkiselle hyvinvoinnille. (Em. 536.) Eksistentiaalinen, filosofinen ja spirituaalinen ulottuvuus kuvaa haastatelluille vahvimmillaan tilannetta, jossa luontoyhteys on niin vahva, että eronteko ihmisen ja luonnon välillä on epärelevantti, sillä niiden nähdään olevan osa toisiaan (em. 538). Helneen (2022, 539) mukaan nämä nuoret saattavatkin olla edelläkävijöitä, jotka johtavat yhteiskunnassa ymmärryksen muutosta kestävyttä edistävään käsitykseen luonnon ja ihmisen yhteydestä.

Luontoyhteyden ulottuvuuksia on tarkasteltu myös Richardsonin ja kollegoiden (2020) ulottuvuusjaottelun avulla. Richardsonin, Hallamin ja Lumberin (2015) tutkimuksessa Richardsonin ja kollegoiden (2020, 391) mukaan luontoyhteyden ulottuvuuksista erityisesti kauneus, aistillisuus ja tunteet nousevat esiin, kun luonnossa huomattuja hyviä asioita tarkastellaan sisällysanalyysillä. McEwan, Ferguson, Richardson ja Cameron (2020) taas tarkastelevat kaupunkiluonnossa huomattuja hyviä asioita, joiden pohjalta he luovat ehdotuksia luontoyhteyden ulottuvuuksien vahvistamiseksi. Esimerkiksi tunneulottuvuutta voi vahvistaa iloa herättävien puiden ja eläinten löytäminen. Näitä ehdotuksia voidaan käyttää apuna esimerkiksi kaupunkisuunnittelussa, jonka tarkoitus on vahvistaa ihmisten luontoyhteyttä. (Em.)

2.3 Luontoyhteys kestävyysmurroksen edistämisessä

Kestävyysmurros tarkoittaa välttämätöntä siirtymää kohti yhteiskuntaa, joka kykenee toimimaan maapallon kantokyvyn rajoissa kokonaisvaltaisesti kestävästi (Haverinen ym. 2021, 13). Kestävyysmurrosta eli yhteiskunnallista transformaatiota voidaan tarkastella erilaisten sisäkkäisten kehien kautta (O'Brien & Sygna 2013; Haverinen ym. 2021). Kestävyysmurroksen kehät voidaan hahmottaa sisältä alkaen käytännölliseksi, poliittiseksi ja henkilökohtaiseksi. Kehistä sisin, käytännöllinen kehä, viittaa muutoksiin käyttäytymisessä ja teknisissä ratkaisuissa, kun taas keskimmäinen, poliittinen kehä, viittaa muutoksiin yhteiskuntien järjestelmissä ja ra-

kenteissa, jotka asettavat reunaehdot käytännöllisen kehän toiminnalle. Uloin, henkilökohtainen kehä, viittaa muutoksiin yksilöllisissä sekä kollektiivisissa uskomuksissa, arvoissa, maailmankuvissa ja paradigmoissa. (O'Brien & Sygna 2013, 20; Haverinen ym. 2021, 31–33.)

Tutkielmassani lähestyn kestävyysmurroksen henkilökohtaista kehää tarkastelemalla luontoyhteyttä. Näen luontoyhteyden kytkeytyvän esimerkiksi maailmankuviin eli kestävyysmurroksen henkilökohtaiselle kehälle (Haverinen ym. 2021, 14–16; O'Brien & Sygna 2013, 20). Kaikki kehät vaikuttavat toisiinsa, mutta henkilökohtaisella kehällä voidaan nähdä olevan suurin vaikutus kestävyteen, sillä se vaikuttaa perustavanlaatuisesti sisempiin poliittiseen ja käytännölliseen kehään (Meadows 2009; sit. O'Brien & Sygna 2013, 21). Ymmärryksellä ihmisen ja luonnon yhteydestä on siis potentiaalisesti paljon vaikutusta kestävyysmurroksessa. Voidaankin ajatella, että kestävyysongelmat ovat ensisijaisesti ongelmia ihmisen kestävämmällä pohjalla olevassa minäkuvassa, jossa ihminen ja luonto nähdään erillisinä (Helne & Hirvilammi 2017, 38). Tässä minäkuvassa ihmisen toimintaa ei hahmoteta osana ekologista keskinäisriippuvuuksien verkkoa, jolloin esimerkiksi talous ja yhteiskunta on mahdollista erottaa luonnosta. Tämä taas johtaa planeetan kantokyvyn ylittävään toimintaan ja ympäristökriiseihin. (Em. 38.) Ihmisten ”uudelleenyhdistäminen” (reconnecting) luontoon voidaan nähdä yhtenä avaintekijänä, joka toimii vipuvaikutuksena (leverage) kestävyysmurroksen edistämiseksi (Abson ym. 2017).

Tarkastellakseni tarkemmin luontoyhteyttä ja sen roolia kestävyysmurroksen edistämiseksi tutkin luontoyhteyden eri ulottuvuuksia. Erilaisia ulottuvuuksia on mahdollista asettaa jatkumolle sisäisistä (internal) ulottuvuuksista ulkoisempiin (external) ulottuvuuksiin (Richardson ym. 2020, 393; Ives ym. 2018, 1390). Richardson ja kollegat (2020, 393) asettavat ulottuvuutensa ulkoisimmasta sisäisimpään järjestyksessä: aistit, kauneus, myötätunto, tunne ja merkitys. Esimerkiksi kauneusulottuvuus, eli luonnon kauneuden huomaaminen, voidaan siis nähdä ulkoisempana ulottuvuutena, kun taas tunneulottuvuus, eli itsensä kokeminen eläväksi luonnon herättämien tunteiden kautta, sisäisempänä ulottuvuutena (Richardson ym. 2020, 389; 393). Ivesin ja kollegoiden (2018, 1391) luontoyhteyden ulottuvuuksien jatkumolla toiseen päähän taas asettuu yksilön sisäisempi luontoyhteys, joka kuvaa filosofisempaa ymmärrystä ihmisen ja luonnon yhteydestä. Jatkumon toisessa päässä ulkoisemmat ulottuvuudet taas liittyvät muun muassa luonnon materiaalien käyttöön (em. 1391). Esimerkiksi Ivesin ja kollegoiden (2018) jatkumon tapauksessa voidaankin ajatella, että ulkoisemmat ulottuvuudet, kuten

materiaalinen ulottuvuus, kuvaavat enemmän pelkkää kontaktia luonnon kanssa, kun taas sisäisemmät ulottuvuudet, kuten filosofinen ulottuvuus, kuvaavat taas enemmän yksilön subjektiivista luontoyhteyttä (Helne 2022, 535).

Näenkin, että sisäisemmät ulottuvuudet liittyvät ulkoisia vahvemmin kestävyysmurroksessa olennaiseen maailmankuvaan ihmisen ja luonnon yhteydestä toisiinsa. Ulkoisemmat ulottuvuudet voivat kuitenkin mahdollisesti tukea sisäisempien ulottuvuuksien vahvistumista. Esimerkiksi kauneuden ulottuvuus voi herättää tunteita luontoa kohtaan, ja siten tukea sisäisempää tunneulottuvuutta (Richardson ym. 2020, 395). On tärkeää huomata, että hahmotan luontoyhteyden ulottuvuudet tutkielmassani nimenomaan positiivisina eli kestävyysmurrosta edistävinä. Ulottuvuudet voidaan siis nähdä keinoina tukea luontoyhteyttä sen lisäksi, että ne kuvaavat luontoyhteyttä ilmiönä (Helne 2022, 535). Tällöin sisäisempien luontoyhteyden ulottuvuuksien, kuten filosofisten ulottuvuuksien (ks. Helne 2022, 536; Ives ym. 2018, 1391) voidaan nähdä kuvaavan nimenomaan ymmärrystä ihmisen ja luonnon syvästä yhteydestä eikä ymmärrystä, jossa ihminen ja luonto nähtäisiinkin toisistaan syvästi erillisinä.

Yksilöiden luontoyhteys voi toimia myös inspiraationa kollektiiviselle toiminnalle. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi yleisen tietoisuuden muuttumista kohti ymmärrystä, jossa ihminen nähdään osana luontoa (Helne 2022, 539.) Näin yksilöiden kestävyysmurrosta edistävät maailmankuvat voivat vaikuttaa kestävyysmurroksen henkilökohtaisella kehällä myös kollektiivisiin maailmankuviin, joiden muutos on oleellista kestävyysmurroksen onnistumiseksi (Haverinen ym. 2021, 33). Luontoyhteyden vahvistaminen voidaan ottaa huomioon myös kestävyysmurroksen käytännöllisellä kehällä, jolloin voidaan esimerkiksi rakentamisen teknisillä ratkaisuilla pitää viheralueet osana kaupunkeja. Luontoyhteyden ulottuvuuksien parempi ymmärrys voi kin tuottaa ratkaisuja esimerkiksi kaupunkisuunnittelussa, ja siten syventää luontoyhteyttä (McEwan ym. 2020) ja edistää kestävyysmurrosta. Lisäksi henkilökohtaisen kehän maailmankuvat voivat vaikuttaa kestävyysmurroksen poliittiseen kehään, joka asettaa rajat käytännöllisen kehän toimille (O'Brien & Sygna 2013, 21). Näin ollen maailmankuvat, kuten syvä ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä toisiinsa, voivat edistää politiikkaa, joka panostaa esimerkiksi luontoyhteyttä tukevaan kaupunkisuunnitteluun tai taloudenhoitoon, joilla voidaan taas vahvistaa luontoyhteyttä tukevaa maailmankuvaa. Kestävyysmurroksen eri kehät voivat siis vaikuttaa toisiinsa luontoyhteyden syventämisessä ja kestävyysmurroksen edistämisessä.

3 Tutkimusasetelma

Tutkielmassani haluan tarkastella, miten ihmiset ymmärtävät yhteytensä luontoon aineistosani. Tutkimuskysymykseni on: ”Millaisena vastaajien luontoyhteys näyttäytyy lempilajitarinoissa?” Koska tarkastelen tätä käyttäen apunani luontoyhteyden ulottuvuuksien viitekehystä (Helne 2022; Richardson ym. 2020; Ives ym. 2018), apukysymyksenäni on: ”Millaisia luontoyhteyden ulottuvuuksia vastaajien lempilajitarinoista on löydettävissä?” Tutkin lisäksi, mitkä löytämistäni ulottuvuuksista heijastavat ulkoisempaa ja pinnallisempaa luontoyhteyttä ja mitkä taas sisäisempää ja syvempää luontoyhteyttä.

3.1 Aineisto

Tutkimusaineistonani toimivat Yleisradion (Yle) keräämät lempilajitarinat liittyen Suomen luonnon päivään vuonna 2022. Yle on kerännyt aineiston verkkosivuillaan olevalla lomakkeella 1.8.2022-27.8.2022, ja verkkokommentit eli tarinat ovat Ylen verkkosivuilla avoimesti luettavissa. Aineistossa on mukana myös tarinoihin liittyviä kuvia, mutta analysoin tutkielmassani vain tekstiä. Tarinoita on kokonaisuudessaan 382 kappaletta. Poistin tarinoista ne, joissa on mainittu vain lempilaji, sillä luontoyhteydestä on mahdotonta tehdä päätelmiä vain lempilajin perusteella. Lisäksi poistin kaksi ylimääräistä tarinaa, jotka oli lähetetty kahdesti, koska ne eivät tuoneet lisäarvoa analyysiini. Lopullinen tarinoiden määrä on täten 370 kappaletta. Tämä määrä on kuitenkin liian suuri kandidaatintutkielman aineistoksi, joten valitsin jäljelle jääneistä tarinoista analyysiini sisällytettäväksi ensimmäiset 200 tarinaa. Suurin osa tarinoista on pituudeltaan yhdestä rivistä noin neljään riviin, mutta mukana on myös pidempiä tarinoita, joista pisin on 36 riviä. Word-tiedostossa aineistoni on 27 sivua fontilla Times New Roman ja fonttikoolla 12 rivivälin ollessa tarinoissa 1,15 ja tarinoiden välissä ollen yksi tyhjä rivi.

Sosiaalisen median aineiston, joksi myös oma aineistoni voidaan luokitella, syntykontekstiin on syytä tutustua huolella (Laaksonen, ei pvm.). Aineistoni konteksti liittyy Suomen luonnon päivään 27.8.2022. Yle kysyi lomakkeen yhteydessä, mikä on vastaajan lempilaji, jolla hän haluaisi juhlistaa Suomen luonnon päivää. Apukysymyksinä kysyttiin muun muassa lajin harvinaisuudesta ja elinympäristöstä. Verkkolomaketta on mainostettu esimerkiksi Yle Luonnon verkkosivuilla, Facebookissa ja Instagramissa sekä Radio Suomi -radiokanavalla Luonto-Suomi

-ohjelmassa. Vastaajat on siis tavoitettu monenlaisten medioiden kautta. Tulosten yleistettävyyden kannalta aineiston voidaan olettaa olevan vino, sillä lempilajistaan ovat kertoneet todennäköisimmin ihmiset, jotka ovat valmiiksi kiinnostuneet luontoteemoista ja seuranneet Yle Luonnon sisältöjä. Vastaajien sosiodemografisista taustatekijöistä ei voida sanoa mitään, sillä ainoa pakollinen taustatieto tarinoiden yhteydessä on nimimerkki.

3.2 Tutkimusetiikka

Aineistoni on kerätty sosiaalisesta mediasta. Tutkimuseettisesti sosiaalisesta mediasta aineistoa ammentavassa tutkimuksessa on tarpeen käsitellä yksityisyyden ja suostumuksen ulottuvuuksia (Kosonen, Laaksonen, Rydenfelt & Terkamo-Moisio 2018, 118). Teknisesti julkisella aineistolla tarkoitetaan esimerkiksi kaikkien saataville julkaistuja päivityksiä esimerkiksi keskustelualustoilla, jotka ovat avoimia (em. 119). Aineistoni tapauksessa voidaan ajatella, että se on edellisen määritelmän mukaan teknisesti julkinen, sillä Yle on ilmoittanut lomakkeen yhteydessä, että se julkaisee tarinat verkkosivuillaan. Näin ollen vastaajien tiedossa on ollut, että tarinat ovat julkisia.

Vastaaja saattaa kuitenkin pitää julkaisuansa yksityisenä esimerkiksi sen sisällön perusteella (Kosonen ym. 2018, 120). Tutkimuksen osallistujille tulisikin usein antaa mahdollisuus päättää itse ja tietoon perustuen tutkimukseen osallistumisesta (em. 117). Osallistumispäätöksen puute tutkimukseen voidaankin nähdä eettisenä haasteena työssäni, sillä tarinan lähettäneitä on mahdotonta tavoittaa, koska osa kirjoittaa nimimerkkien takaa. Kosonen ja kollegat (2018, 119) toteavatkin, että verkossa suostumuksen kerääminen tutkittavilta on usein mahdotonta. Toisaalta, jos tutkijan on haastavaa saada vastaaja selville suostumuksen kysymiseksi, yleinen riski tunnistamisen mahdollisuudesta ja sitä kautta harmin aiheuttamisesta tutkittavalle on pieni (em.).

Tärkeintä eettisessä tarkastelussa onkin mahdollisen haitan minimointi tutkittavalle (Kosonen ym. 2018, 119). Tähän pitää erityisesti kiinnittää huomiota sensitiivisten aiheiden, haavoittuvien ihmisryhmien ja suljettujen keskusteluryhmien tapauksessa (em.). Mikään näistä kohdista ei muodostu ongelmaksi työssäni, sillä aineisto on julkisesti saatavilla, eikä voida ajatella, että vastaajat muodostaisivat haavoittuvan ihmisryhmän tai lempilaji aiheena olisi sensitiivinen. Näin ollen mahdollisesta tunnistettavuudesta syntyvä haitta vastaajalle on hyvin pieni.

Pyrin minimoimaan tunnistettavuuden poistamalla tarinoista nimet ja nimimerkit sekä viittamalla niihin aineisto-otteissa järjestysnumeroilla. En myöskään nosta aineisto-otteissa tarinoista esiin kohtia, joissa paljastuu esimerkiksi vastaajan nimi tai sijaintitieto.

3.3 Analyysimenetelmä

Aineiston analyysimenetelmänä käytän laadullista teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, sillä haluan tiivistää aineistostani tietoa luontoyhteyden ulottuvuuksista. Sisällönanalyysiä käytetäänkin kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä tiivistetysti ja yleisesti (Sarajärvi & Tuomi 2018, 87). Sillä voidaan analysoida lähes mitä vain kirjallisessa muodossa olevaa dokumenttia (em.). Sisällönanalyysi sopii siis hyvin tekstiaineistoni analyysiin. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoria toimii analyysissä apuna, mutta analyysi ei pohjaudu suoraan teoriaan, joten ajattelu-prosessissa vaihtelevat valmiit mallit ja aineistolähtöisyys (em. 81). Käytän aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta luontoyhteyden ulottuvuuksista analyysini tukena tarkastellessani, millaisena aineistoni vastaajien luontoyhteyden ulottuvuudet näyttäytyvät. Käyttämäni laadullinen lähestymistapa sopii aikaisemman tutkimuksen perusteella luontoyhteyden ulottuvuuksien tarkasteluun. Usein laadullisesti erilaisten luontoyhteyden ulottuvuuksien luomisen taustalla on määrällinen tutkimus (Lumber ym. 2017; Ives ym. 2017), mutta olemassa olevia määrälliseen tutkimukseen perustuvia ulottuvuusjaotteluita on kuitenkin käytetty laadullisessa tutkimuksessa, jossa niitä on sellaisenaan sovellettu (esim. McEwan ym. 2020) tai niiden pohjalta on luotu uusia ulottuvuuksia (esim. Helne 2022). Lisäksi luontoyhteyden ollessa henkilökohtainen ja kokonaisvaltainen kokemus laadullinen lähestymistapa sopii sen tarkasteluun hyvin (Helne 2022, 532).

Aloitin aineistoni analyysin lukemalla koko Word-tiedostoon siirretyn aineiston läpi muutama kertaan. Lukemisen jälkeen aloitin aineiston koodaamisen. Koodaus tarkoittaa aineiston jäsentämistä tarkasti rivi riviltä, ja siinä tiettyyn aineiston osaan kiinnitetään tietty tutkijan valitsema käsite tai yhteinen tekijä eli koodi (Silvasti 2014, 38–39). Tein alustavaa koodausta Helneen (2022) luontoyhteyden ulottuvuuksien ohjaamana, sillä hän on tehnyt jaottelunsa suomalaiseen laadulliseen aineistoon, ja oma aineistoni edustaa tällaista aineistotyyppiä. Etsin siis aineistosta elementtejä, jotka sopisivat Helneen (2022) jaottelun ulottuvuuksiin, mutta samalla annoin teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti aineiston tuoda esiin ulottuvuuksia, joita Helneen (2022) jaottelussa ei mainittu.

Helneen (2022) jaottelun lisäksi pidin mielessäni koodausta tehdessäni luontoyhteyden määritelmäni eli yksilön subjektiivisen ymmärryksen omasta yhteydestään luontoon (Capaldi ym. 2015, 2). Lisäksi huomioin, että käsittelen luontoyhteyden ulottuvuuksia nimenomaan keinoina, jotka potentiaalisesti syventävät luontoyhteyttä, ja siten edistävät kestävyysmurroksessa tarvittavaa maailmankuvaa ihmisen ja luonnon yhteydestä toisiinsa. Vastatessani tutkimuskysymykseen ”Millaisena vastaajien luontoyhteys näyttäytyy lempilajitarinoissa?”, en siis ottanut huomioon ilmauksia, joissa ihmisen ja luonnon yhteys nähdään negatiivisesti kestävyysmurroksen kannalta. Näin keskityin aineiston koodauksessa vain elementteihin, jotka kuvaavat määrittelyjeni mukaisia luontoyhteyden ulottuvuuksia. Koodausvaiheessa aineistoon merkitäänkin tutkimusongelman kannalta kiinnostavat kohdat (Silvasti 2014, 39).

Käytin koodauksessa apunani erilaisia värikoodeja, joilla merkitsin tekstiin keskenään samankaltaisia luontoyhteyden ulottuvuuksia. Aineiston osiin purkamisen eli koodauksen jälkeen sisällönanalyysissä aineisto teemoitellaan eli kootaan se asiakokonaisuuksiksi, jotka tuovat tutkimuskysymyksen kannalta uutta tietoa. Olennaista on se, että koodit voidaan nähdä yleisemmän teeman variaatioina. (Em. 44–45.) Osa Helneen (2022) jaottelun ulottuvuuksista ei löytynyt sellaisenaan oman koodaukseni pohjalta. Käytinkin myös Richardsonin ja kollegoiden (2020) jaottelua luontoyhteyden ulottuvuuksista apunani luodessani aineistooni sopivia luontoyhteyden ulottuvuuksien luokkia. Yhdistelin siis aineistosta löytämiäni koodeja teemoiksi aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta hyödyntäen.

Luontoyhteyden ulottuvuudet ovat keinotekoisia ja osittain päällekkäisiä (Helne 2022, 536). Tämä oli huomattavissa myös aineistossani. Pyrin kuitenkin tekemään luontoyhteyden ulottuvuuksien jaottelun keskittymällä siihen, mikä on keskeistä luomissani luokissa, jotta sain tiivistettyä tietoa aineistostani. Loin jokaiselle luokalle aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen ja aineistooni perustuen määritelmät, joiden avulla liitin aineistosta löydetyt koodit tiettyyn luokkaan. Seuraavassa luvussa avaan löytämiäni ulottuvuuksien määritelmiä ja sisältöä sekä peilaan niitä aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen. Lisäksi tarkastelen ulottuvuuksien sijoittumista jatkumolle sisäisistä ja syvemmistä luontoyhteyden ulottuvuuksista ulkoisiin ja pinnallisiin ulottuvuuksiin soveltaen aikaisempaa tutkimusta (Richardson ym. 2020, 393; Ives ym. 2018, 1390), jossa ulottuvuuksia on asetettu jatkumolle sisäisistä ulkoisiin.

4 Tulokset

Tässä luvussa esittelen aineistosta löytämäni luontoyhteyden ulottuvuudet ja tarkastelen niitä aikaisemman tutkimuskirjallisuuden valossa. Sisällönanalyysin pohjalta löysin aineistosta kuusi luontoyhteyden ulottuvuutta: 1) eksistentiaalinen ja filosofinen, 2) myötätunto ja huolenpito, 3) tunne, 4) aistit ja kauneus, 5) materiaalinen sekä 6) tiedollinen. Esittelen löytämäni ulottuvuudet edellä mainitussa järjestyksessä, joka kuvaa jatkumoa sisäisistä ulottuvuuksista, jotka liittyvät syvään ymmärrykseen ihmisen ja luonnon yhteydestä, ulkoisempiin luontoyhteyden ulottuvuuksiin. Aloitan siis sisäisimmästä ja syvimmästä eli eksistentiaalisesta ja filosofisesta ulottuvuudesta päätyen ulkoisimpaan ja pinnallisimpaan eli materian ulottuvuuteen. Tämän luvun aineisto-otteissa järjestysnumero on tunnus kyseiselle lempilajitarinalle. Taulukossa 1 kuvaan aineiston analyysin perusteella löytämäni ulottuvuudet ja avaatan, mihin Helneen (2022) sekä Richardsonin ja kollegoiden (2020) luontoyhteyden ulottuvuuksiin rakentamani ulottuvuuteni pohjaavat.

Taulukko 1: Luontoyhteyden ulottuvuudet, niiden määritelmät sekä tutkimuskirjallisuus, johon löytämäni ulottuvuudet pohjautuvat (H=Helne (2022) ja R=Richardson ym. (2020)).

Ulottuvuus	Määritelmä	Tutkimuskirjallisuus
Eksistentiaalinen ja filosofinen	Ymmärrys eri lajien merkityksestä ihmisen ja muun luonnon selviämiseksi, kuvauksia lajien tasa-arvosta ja ihmisen paikasta luonnossa	H: filosofinen, eksistentiaalinen ja spirituaalinen H: kognitiivinen
Myötätunto ja huolenpito	Myötätunto luontoa kohtaan sekä toiminta, jossa luonnosta pidetään huolta	H: myötätunto, huolenpito ja sitoutuminen R: myötätunto
Tunne	Sanoitukset luonnon herättämistä elävöittävästä ja terapeutisista tunteista	H: aistillinen ja emotionaalinen H: kokemuksellinen H: filosofinen, eksistentiaalinen ja spirituaalinen R: emotionaalinen
Aistit ja kauneus	Toteamukset, joissa virittäytyään luontoon eri aisteilla ja huomataan luonnon kauneus	H: aistillinen ja emotionaalinen R: aistit R: kauneus
Materiaalinen	Luonnontuotteiden kerääminen ja kalastaminen	H: materiaalinen
Tiedollinen	Faktatieto eri lajeista	H: kognitiivinen

4.1 Eksistentiaalinen ja filosofinen ulottuvuus

Aineistosta löytnyt eksistentiaalinen ja filosofinen ulottuvuus kuvaa syvää ymmärrystä luonnon ja eri lajien merkityksestä ihmisen ja muun luonnon selviämiseksi. Ulottuvuuteen liittyy lisäksi perustavanlaatuisia kuvauksia ihmisen paikasta luonnossa ja lajien keskinäisestä tasavaruudesta. Vastauksissa kuvataan ymmärrystä elämän jatkuvuudesta ja hahmotetaan kiire ympäristökriisiin reagoimisessa. Ympäristökriisiin reagoimisen nähdään useissa vastauksissa olevan jokaisen vastuulla. Esimerkiksi seuraava aineisto-ote kuvaa hyvin ilmausta elämän jatkuvuudesta tulevaisuudessa ja jokaisen vastuuta luonnon suojelemisessa:

" [...] NYT on se hetki suojella luontoamme, ja lastemme tulevaisuutta - me kaikki voimme siihen vaikuttaa arjessamme. Suomi on pieni mutta sisukas maa monessa suhteessa - olkaamme uniikin ja monimuotoisen luontommeikin asialla vahvoja :)" (42.)

Vastauksissa näkyy erilaisia ilmauksia ihmisen ja muiden eliöiden paikasta luonnossa. Ihmistä kutsutaan esimerkiksi vieraslajiksi (136.) ja toisaalta kuvataan tuntemusta siitä, että on pieni osa jotakin suurta (186.). Monissa vastauksissa todetaan myös jokaisen eliön tärkeys luonnolle. Muutamat vastaajat keskittyvät kuvailemaan esimerkiksi jonkin puun tärkeyttä muille eliöille elinympäristönä. Seuraava aineisto-ote kuvaa osuvasti eksistentiaalista ymmärrystä siitä, että myös ihmisen mielestä epäesteettiset ja vaikeasti huomattavissa olevat eliöt ovat tärkeitä, ja niiden auttaminen auttaa myös ihmistä. Tällainen ajattelu oli kuitenkin hyvin poikkeuksellista aineistossa:

" [...] Ainoastaan madot saavat kaupunkienkin nurmikot ilmastettua ja vastaanottamaan vettä. Ilman matoja kasvien ja juurikkaiden viljely olisi vaikeaa, kuka haluaisi kävellä kymmeniä tuhansia peltoja ilmastointikengät jalassaan. Madot ovat ravintoa muille, jopa joillekin ihmisille. Madot ovat yhtä tärkeitä maanpinnan alla kuin mitä pölyttäjät sen yläpuolella. [...] Miksi siis aina puhutaan maanpinnan yläpuolella touhuavista luontokappaleista ja niiden häviämisestä? Yhtäläillä madot on monelta alueelta myrkytetty ja niiden elinympäristö tuhottu asfaltilla ja peltojen ylenmääräisellä kyntämisellä. Kaikki madot on siis nostettava niille kuuluvaan kunniaan, vaikka eivät yhtä kauniita olekaan kuin perhoset tai ruusut. Pitäisi olla kampanja " auta matoa elääksesi ". " (198.)

Tämä ulottuvuus saa tukea aikaisemmasta tutkimuksesta. Helneen (2022, 536) filosofinen, eksistentiaalinen ja spirituaalinen ulottuvuus sisältää esimerkiksi kuvauksia siitä, miksi luonto on tärkeää ja millainen ihmisen ja luonnon suhde viime kädessä on. Näitä teemoja on löydetty myös muodostamastani ulottuvuudesta. Lisäksi tämä ulottuvuus sisältää piirteitä Helneen (2022, 536) kognitiivisen ulottuvuuden syvästä tietämyksestä, joka kuvaa hänen aineistossaan esimerkiksi ymmärrystä siitä, että ekosysteemien hyvinvointi on olennaista ihmisen olemassaololle. Aineistossani tuodaankin esiin, miten eri lajeilla on merkitystä ihmisen sekä toisaalta muun luonnon hyvinvoinnille ja olemassaololle. Jatkomolla ulkoisesta sisäiseen luontoyhteyteen eksistentiaalinen ja filosofinen ulottuvuus sijoittuu sisäisimmäksi ulottuvuudeksi aineistossani, sillä siitä löytyy esimerkiksi kuvauksia ymmärryksestä, jossa hahmotetaan ihmisen ja luonnon riippuvuus toisistaan. Aikaisemmassa tutkimuksessa muodostamaani ulottuvuuteen rinnastettava filosofinen ulottuvuus on myös sijoitettu sisäisimpään päähän luontoyhteyden ulottuvuuksien jatkomolla (Ives ym. 2018, 1390). Ulottuvuus liittyy kestävyysmurroksessa olennaiseen maailmankuvaan, jossa ihmisen ja luonnon nähdään olevan vahvasti yhteydessä toisiinsa, joten tällaisella ymmärryksellä voi olla paljon merkitystä kestävyysmurroksen edistämässä.

4.2 Myötätunto ja huolenpito -ulottuvuus

Aineistostani löytämäni myötätunnon ja huolenpidon ulottuvuus kuvaa myötätuntoa ja huolta luontoa kohtaan. Lisäksi se kuvaa toimintaa, jossa luonnosta pidetään huolta. Myötätunto luontoa kohtaan näyttäytyy usein myötätuntoisena eläytymisenä lajien elämään, kuten toivomuksina seuratun pesinnän onnistumisesta tai kaikkien lintujen kyvystä jaksaa muuttomatka. Ulottuvuuteen liittyy myös ilmauksia luonnon kunnioittamisesta ja arvostamisesta. Vastaajat muistuttavat esimerkiksi joidenkin lajien olevan rauhoitettuja ja toivovat, ettei niitä häirittäisi ja ne selviäisivät. Vastauksissa näkyy myös huoli ihmisen aiheuttamista ympäristömuutoksista, kuten teiden ja sähkölinjojen rakentamisesta, jotka ovat johtaneet joidenkin lajien vähentymiseen tai häviämiseen. Lisäksi vastauksissa jotkin lajit nähdään aliarvostettuina ja väärinymmärrettyinä, mistä välittyy myötätunto näitä lajeja kohtaan. Kaiken kaikkiaan vastauksista ilmenee ymmärrys siitä, että ihmisten tulisi pitää luonnosta huolta. Seuraavassa aineistotteessa kuvataan hyvin myötätuntoa luontoa kohtaan toivomalla, ettei rauhoitettua lajia häiritä:

" [...] Toivon että kaikki kunnioittavat sitä ja ihailevat sitä kasvupaikallaan. Se on rauhoitettu"
(36.)

Aineistosta paikantuu vahvasti myös toiminnan kautta kuvailtu huolenpito. Vastaajat kuvailevat, mitä he ovat tehneet eri lajien ja luonnon hyväksi. Vastauksissa mainitaan useasti lajien ruokinta, asumusten ja pesintäpaikkojen rakentaminen niitä varten sekä lintujen pelastaminen. Luontoyhteys ilmenee siis myötätunnon ja huolenpitoon kannustavien kehotusten lisäksi konkreettisena auttamisena, jossa ihminen pitää huolta luonnosta. Esimerkiksi seuraava aineisto-ote kuvaa huolenpitoa pesintäpaikan rakentamisen kautta:

" [...] Huikea lintu, nytkin valmistelen sille asuntoa autotallin seinustalle, katon rajaan, toivotavasti kelpuuttaa ensi keväänä 😊" (75.)

Tässä ulottuvuudessa ymmärrys yhteydestä luontoon näyttäytyy siis myötätuntoisena eläytymisenä lajien elämään, vaatimuksina tiettyjen lajien kunnioittamisesta ja ilmauksina konkreettisista huolenpidon teoista. Ulottuvuus kuvaa siis myötätunnon osoittamista luontoa kohtaan ja luonnosta huolenpitämistä, kuten myös Helneen (2022, 536) sekä Richardsonin ja kollegoiden (2020, 389) vastaavat ulottuvuudet. En kuitenkaan ota analyysissäni kantaa siihen, ovatko vastaajien kuvaukset huolenpidosta todellisuudessa hyväksi luonnolle, vaan kiinnitän huomiota pelkästään huolenpidon ilmausten näkymiseen vastauksissa, sillä nämä ilmaukset kuvaavat itsessään tietäytyypistä luontoyhteyttä.

Myötätuntoulottuvuus on sijoitettu aikaisemmassa tutkimuksessa keskivaiheille sisäisen ja ulkoisen luontoyhteyden jatkumolla (Richardson ym. 2020, 393). Myötätunto ja huolenpito - ulottuvuus kuvaa kuitenkin toiseksi sisäisintä ulottuvuutta omassa aineistossani, koska luokan vastauksista voi hahmottaa vastaajan suuntautumisen luonnon ja eri lajien hyvinvoinnin edistämiseen, ja useissa vastauksissa vastaajat kuvailevat myös ilon tunteita, joita huolenpito luonnosta herättää heissä. Ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä on siis verrattain syvälistä, ja sen voidaan siten nähdä liittyvän melko vahvasti kestävyysmurrosta edistävään maailmankuvaan, jossa ihmistä ja luontoa ei nähdä erillisinä toisistaan.

4.3 Tunneulottuvuus

Aineistosta löytämäni tunneulottuvuus sisältää vastauksia, joissa on sanoitettu jotakin elävöittävästä tai terapeutista tunnetta, jota luonto herättää vastaajassa. En ole siis liittänyt mukaan

luonnon aiheuttamia huolen tunteita, sillä näen niiden liittyvän keskeisemmin myötätunnon ja huolenpidon ulottuvuuteen. Aineistosta löytyy eniten ilmauksia eliölajien seuraamisesta ja sen tuottamista tunteista. Usein lajien elämän seuraaminen ja niiden havaitseminen ilahduttaa ja tuottaa ihmetyksen tunteita eli elävöittää vastaajia. Ilahduttavia kohtaamisia eri lajien kanssa kuvataan usein esimerkiksi mukaviksi ja hauskoiksi, ja niihin liitetään lämpimiä tunteita, kuten rakkautta. Luonnon ja eri lajien tuottamaa ihmetystä kuvaillaan esimerkiksi hämmästyksen, kiehtovuuden ja sykähdyttävyyden tunteilla monissa vastauksissa. Aineistosta voi toistuvasti tulkita, että elävöittävyiden tunteet liittyvät paljon vuodenvaihtoon ja vuodenaikoihin. Vastaajat kuvaavat, kuinka tietty eläin tai kasvi saa heidät tuntemaan tietyn vuodenajan alkaneen. Tämä on tyypillistä kerrottaessa erityisesti lempikasveista (Nyberg ym. 2021, 39). Seuraava aineisto-ote yhdistää hyvin vastauksissa ilmeneviä piirteitä, sillä siinä kuvataan luonnon tuottamaa iloa ja luonnon yhdistymistä tunteeseen vuodenajan vaihtumisesta:

" [...] Yö ja aamuyö kukkujalle se tuo laulullaan iloa, ja saa tuumaamaan "Oi Mustarastas, ihana.". Myös kun jossain metsässä kulkee mieltien syntyjä syviä ja kuulee Mustarastaan laulun, ensin hymyilee ja on pysähdyttävä kuuntelemaan pitemmäksikin aikaa. Kevään tuntukin tulee Mustarastaan mukana, kun aloittaa ilmaiskonserttinsa jo ajoissa. [...]" (46.)

Elävöitymisen tunteiden lisäksi yhdistin tunneulottuvuuteen terapeuttiset kokemukset luonnossa. Nämä kokemukset ovat hieman syvempiä kuin elävöityminen esimerkiksi ilon kautta, mutta ne kuitenkin liittyvät vahvasti tunnekokemuksiin. Vastauksissa ilmenee rauhoittuminen, kokonaisvaltainen onni ja ajatus siitä, että luonnossa kaikki on hyvin. Useissa vastauksissa yhteys luontoon näyttäytyy jopa spirituaalisena, sillä niissä puhutaan esimerkiksi luonnon vaikutuksista sieluun. Spirituaalinen luontoyhteys on osa esimerkiksi Helneen (2022) filosofista, eksistentiaalista ja spirituaalista luontoyhteyden ulottuvuutta, mutta aineistossani se liittyi vahvasti tunneulottuvuuteen. Seuraava aineisto-ote kuvaa hyvin aineistossa usein mainittua luonnon tuomaa rauhoittumisen tunnetta:

"Vakaa vankka mänty. Istut hiljaa paikallasi mäntymetsässä ja kuuntelet tuulen huminaa puiden latvoissa. Mieli rauhoittuu nopeasti." (64.)

Tässä ulottuvuudessa vastaajien ymmärrys heidän yhteydestään luontoon paikantuu siis luonnon herättämiin tunteisiin, jotka vaihtelevat mukavasta jopa spirituaaliseen. Ulottuvuuteni pohjana käytän Helneen (2022) ulottuvuuksista aistillista ja emotionaalista ulottuvuutta, jota

kuvataan nimenomaan elävöitymisen ja ihmetyksen tunteiden kautta. Lisäksi tunneulottuvuuteeni sisältyy piirteitä Helneen (2022) luontoyhteyden kokemuksellisesta ulottuvuudesta, jota kuvataan terapeuttisina kokemuksina luonnossa. Ulottuvuuteni pohjautuu myös Richardsonin ja kollegoiden (2020) tunneulottuvuuteen, joka tarkoittaa itsensä eläväksi kokemista luonnon herättämien tunteiden kautta. Tunneulottuvuus oli selvästi laajin luokka aineistossani, mikä kuvaa, että luonnossa oleminen ja lempilajien tarkkailu tuntuu monista vastaajista hyvältä, jolloin voidaan ajatella tunteiden olevan vastaajille tärkeä tapa ymmärtää yhteyttään luontoon. Aikaisemmassa tutkimuksessa sisäisen ja ulkoisen luontoyhteyden jatkumolla tunneulottuvuus on sijoitettu toiseksi sisäisimmäksi luontoyhteyden ulottuvuudeksi (Richardson ym. 2020, 393). Aineistossani tämä ulottuvuus on kolmanneksi sisäisin, sillä vastaajat kuvailevat syviäkin tunteita luontoa kohtaan. Tällaisen ymmärryksen yhteydestä luontoon voi ajatella liittyvän melko vahvasti kestävyysmurrosta edistävään maailmankuvaan.

4.4 Aistit ja kauneus -ulottuvuus

Aineistosta löytämäni aistien ja kauneuden ulottuvuus kuvaa toteamuksia, jotka liittyvät luontoon virittäytymiseen aistein ja kauneuden huomaamiseen. Yhdistin aistit ja kauneuden yhdeksi ulottuvuudeksi, mutta erotin ne tunneulottuvuudesta, sillä aineistoni pinnallisuuden takia siinä on paljon toteamuksia luonnon kauneudesta ja havaintoja luonnosta ilman erityistä tunneilmaisua. Lisäksi aisteja ja kauneutta on vaikea erottaa toisistaan osassa vastauksista, sillä luonnon kauneuden huomaamiseen liittyy osassa vastauksista myös kuvailtu aistikokemus. Aineistossani luontoon virittäytymisessä aistien kautta korostuu erityisesti näköaisti ja sen kautta tehdyt havainnot. Näköaistin kautta kuvataan usein eläinten käytöstä tai eliöiden ulkonäköä. Mainintoja löytyy myös kuulo- ja hajuaistin kautta luontoon virittäytymisestä. Kuuloaisti liittyy lähes pelkästään lintujen lauluun ja hajuaisti taas erilaisten kasvien tuoksuun. Eri-laiset aistimukset, kuten näkö- ja kuuloaisti myös ajoittain yhdistyvät aineistossa. Aineistosta on huomattavissa, että lempilajiksi valitaan usein eliö, joka esiintyy ja on aistittavissa vastaajan lähiympäristössä, kuten kotipihalla tai mökillä. Seuraava aineisto-ote kuvaakin hyvin luontoon virittäytymistä näköaistin kautta ja lempilajin seuraamista kotoa käsin:

”Kaupunkiorava: Orava on lempilajina helppo seurattava. Ei tarvitse matkata kojuihin kyttämään. Tulee päivittäin keittiön ikkunan taa keikistelemään ja häntäänsä heiluttelemaan. [...]”

(13.)

Erilaisten aistimusten lisäksi luonnon kauneutta kuvataan aineistossa paljon. Tämä on tyypillistä kirjoitettaessa lempilajeista (Nyberg ym. 2021, 36; 39). Richardsonin ja kollegoiden (2020) luontoyhteyden ulottuvuuksien jaottelussa kauneus nähdään aistillisuudesta erillisenä ulottuvuutena. Tällainen eronteko kuvaa jossain määrin aineistoani, sillä vastauksissa luonnon kauneus joskus vain todetaan ilman kuvausta aistikokemuksesta. Tällaiset luonnon kauneuden toteamukset ovat usein hyvin lyhyitä aineistossa. Luokittelin kauneuden kuvauksen alle vastauksia, joissa oli käytetty kauneuden lisäksi esimerkiksi termejä ”söpö”, ”upea” ja ”suloinen”, sillä näen niiden liittyvän vahvasti esteettisyyteen. Kauneuden ohella termi ”söpö” oli erityisen suosittu eläimiä kuvatessa. Tyypillinen vastaus oli esimerkiksi tällainen:

”Minun lempi lajini on naali koska se on todella söpö” (98.)

Aikaisempi tutkimus tukee tätä ulottuvuutta, sillä sekä Richardsonin ja kollegoiden (2020) että Helneen (2022) jaotteluissa mainitaan luontoon virittäytyminen aistien kautta sekä luonnon kauneuden huomaaminen. Aistien ja kauneuden ulottuvuus kuvaa hyvin, että ihmisen voi olla vaikea kiinnittää huomiota eliöihin, joita hän ei kykene aistimaan tai joiden kauneutta hän ei huomaa. Ulottuvuus tuokin esiin, että ihmisen ymmärrys itsensä ja luonnon yhteydestä keskittyy helposti vain luontoon ja lajeihin, jotka ihmisen on mahdollista aistia tai joiden kauneus on huomattavissa. Kaiken kaikkiaan aistit ja kauneus -ulottuvuus nostaakin esiin melko ulkoisen ymmärryksen ihmisen yhteydestä luontoon, jossa ihminen virittäytyy luontoon aistimusten ja kauneuden avulla. Myös aikaisemmassa tutkimuksessa aistillisuus ja kauneus sijoittuvat sisäisten ja ulkoisten luontoyhteyden ulottuvuuksien jatkumolla ulkoiseen päähän (Richardson ym. 2020, 393). Tämä ulottuvuus voi kuitenkin tukea muita ulottuvuuksia. Esimerkiksi kauneuden huomaaminen voi herättää tunteita luontoa kohtaan ja siten tukea tunneulottuvuutta (Richardson ym. 2020, 395).

4.5 Materiaalinen ulottuvuus

Aineistosta löytämäni materiaallinen ulottuvuus ilmenee luonnontuotteiden eli marjojen ja sienten keräämisellä sekä kalastamisella. Lisäksi vastaajat kirjoittavat, mitä luonnonantimista voi valmistaa. Aineistossani nousee esiin kalastus poiketen Helneen (2022, 536) luonnontuotteiden keräämiseen ja kasvattamiseen liittyvästä materiaalisesta ulottuvuudesta. Tämän voidaan nähdä tuovan materiaaliseen ulottuvuuteen hyvin ihmiskeskeisen näkökulman, sillä kalastuksen yhteydessä tapetaan toisia eliöitä. Toisaalta kalastus mainitaan aineistossa vain

muutamia kertoja, eikä sitä siten voida nähdä kovin merkittävänä osana materiaalista ulottuvuutta. Sen sijaan erityisesti marjojen poiminnasta löytyy enemmän mainintoja aineistostani. Sama huomio marjastuksen tärkeydestä tehdään luontoyhteyden materiaallisen ulottuvuuden kohdalla aineistossa, jossa on haastateltu suomalaisia (Helne 2022, 536). Marjojen ja sienten poiminta onkin tärkeä harrastus suomalaisille, sillä noin 60 prosenttia kuvaa sen tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi luontoon liittyväksi tekemiseksi (Kantar TNS 2021). Marjastuksen tärkeyttä kuvataan aineistossani esimerkiksi näin:

”Hyötykasveista parasta on marjat, joita ole ahminut taas pakastimen täyteen. [...]” (67.)

Tässä ulottuvuudessa ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä näyttäytyy ihmisen osallistumisena luonnon materiaaliin prosesseihin marjastuksen, sienestyksen ja kalastuksen kautta. Helneen (2022, 536) aineistossa ulottuvuus hahmottuu omassa aineistossani ilmenevän luonnonantimien keräämisen lisäksi ymmärryksenä siitä, että luonto tarjoaa materiaallisen perustan ihmisen olemassaololle. Materiaalinen ulottuvuus voidaan hahmottaa aineistossani myös luonnon ymmärtämisenä resurssina ja sen hyödyntämisenä, mikä ei ole luontoyhteyden ulottuvuus vaan kuvaa pikemminkin kestävyysmurrosta jarruttavaa suhtautumista luontoon (Richardson ym. 2020, 390). Tämän vuoksi materiaalinen ulottuvuus sijoittuu toiseksi ulkoisimmaksi ulottuvuudeksi jaottelussani kuvaten melko pinnallista ymmärrystä ihmisen ja luonnon yhteydestä, jossa on riski nähdä luonto vain resurssivarastona. Ulkoista ulottuvuuden paikkaa jatkumolla puoltaa myös aikaisempi tutkimuskirjallisuus (Ives ym. 2018, 1390). Aineistostani löytyneellä materiaalisella ulottuvuudella on kuitenkin potentiaalia tukea ymmärrystä ihmisen ja luonnon riippuvuudesta, sillä ulottuvuudessa on keskeistä ihmisen saama ravinto luonnosta. Kaiken kaikkiaan materiaalinen ulottuvuus oli selkeästi suppein kokonaisuus aineistossani, mutta erottui selkeästi muista ulottuvuuksista.

4.6 Tiedollinen ulottuvuus

Tiedollinen ulottuvuus ilmenee aineistossani pääasiassa eri lajeja koskevan pinnallisen faktatiedon kautta. Ulottuvuus kuvaa tietoa, joka voisi olla opittu esimerkiksi koulutuksen, kirjallisuuden tai muun median avulla. Verrattuna aistit ja kauneus -ulottuvuuteen tässä ulottuvuudessa esimerkiksi tietoa lajin käytöksestä ei ole siis opittu luonnossa omien aistimusten kautta. Tietoon ei liity myöskään tunteiden tai myötätunnon ja huolenpidon ulottuvuuden ilmauksia. Vastaajat kertovat lempilajeihinsa liittyen esimerkiksi faktatietoa niiden elinympäristöstä,

ominaisuuksista ja lajin historiasta. Lisäksi tietoa luonnosta kuvaa aineistossa ylipäätään vastaajien kyky tunnistaa ja nimetä lempilajinsa. Seuraava aineisto-ote kuvaa hyvin tietoa tervapääskyn ominaisuuksista ja käytöksestä:

” Tervapääsky on minulle ykköslaji! Onhan sen elämä kertakaikkiaan kiehtova. Elää ilmassa, ainoastaan joutuu pesimään kiinteällä alustalla, pöntössä, yikankolossa ym.Syö ilmaplanktonia, talven viettää sademetsien yläpuolella jossain Kongon maisemissa. [...]” (75.)

Tässä ulottuvuudessa ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä ilmenee faktatiedon kautta. Ulottuvuus on melko suppea, mutta löydettävissä aineistosta. Esimerkiksi Helneen (2022, 536) luontoyhteyden jaottelussa kognitiivinen ulottuvuus sisältää tietoa (information) ja tietämystä (knowledge) luonnosta. Helneen (2022, 536) aineistossa tiedollinen ulottuvuus on paljon kokonaisvaltaisempaa kuin omassani, sillä siinä ulottuvuuteen liittyy esimerkiksi syvempään tietämykseen viittaavaa ymmärrystä ruuan alkuperästä. Oma aineistoni taas painottuu tietoon eri lajeista, mikä voidaan nähdä pinnallisena tietona eikä niinkään syvänä tietämyksenä. Richardson ja kollegat (2020, 390) esittävät määrällisiin tutkimuksiin viitaten, että pelkkä tieto luonnosta ei yksinään edes riitä luontoyhteyden ulottuvuudeksi. Tietoa olisikin yhdistettävä muiden luontoyhteyden ulottuvuuksien, kuten tunteen, kanssa ihmisen luontoyhteyden vahvistamiseksi (em.) Koska esimerkiksi Richardsonin ja kollegoiden jaottelu ei huomioi tietoa luonnosta edes luontoyhteyden ulottuvuutena, faktoihin painottuva tiedollinen ulottuvuus kuvaa aineistossani ulkoisinta ulottuvuutta jatkumolla sisäisestä luontoyhteydestä ulkoisempaan. Tällöin sillä on itsessään vähiten merkitystä kestävyysmurroksessa tarvittavissa maailmankuvien muutoksissa. Ajattelen kuitenkin, että faktatieto erilaisista eliöistä ja esimerkiksi niiden harvinaisuudesta voi syventää luontoyhteyttä herättämällä esimerkiksi myötätuntoa harvinaisia lajeja kohtaan, mikä taas liittyy vahvemmin kestävyysmurrosta edistävään maailmankuvaan.

4.7 Ulottuvuuksien limittyminen

Luontoyhteys on kokonaisvaltainen kokemus (Helne 2022, 536). Tämän vuoksi monissa aineistoni vastauksissa ilmenee useita luontoyhteyden ulottuvuuksia. Lisäksi samoilla virkkeillä voidaan ilmentää useampaa luontoyhteyden ulottuvuutta. Tämä korostaa edelleen Helneen (2022, 536) toteamusta siitä, että luontoyhteyden ulottuvuudet ovat päällekkäisiä ja keinotekoisia. Ulottuvuuksien limittyminen on kuitenkin tärkeä huomio, sillä se kuvaa, kuinka ihminen

voi hahmottaa monenlaista yhteyttä luontoon samaan aikaan. Seuraavasta aineisto-otteesta olen esimerkiksi tulkinnut kolmesta ensimmäisestä virkkeestä tunneulottuvuuden, niitä seuraavasta virkkeestä aistillisuuden ja kauneuden ulottuvuuden sekä viimeisestä virkkeestä eksistentiaalisen ja filosofisen ulottuvuuden:

”[...] Ehkäpä hieman yllättäen ole viime vuosina huomannut, miten keväisin odotan, että räkättirastaat saapuvat pihapiiriin. Ne tuovat tavalliseen pihaan menoa ja meininkiä. Niiden ravinnonhankinta- ja pesintäpuuhia on mukava seurata läpi kesän. Räkättirastas on kaunis väri-tykseltään ja silmän tumma väri antaa sille sopivan tuiman ilmeen. Lempilajin nimeäminen ei tietysti sulje pois sitä, että kaikki lajit ovat tärkeitä ja tasa-arvoisia keskenään.” (76.)

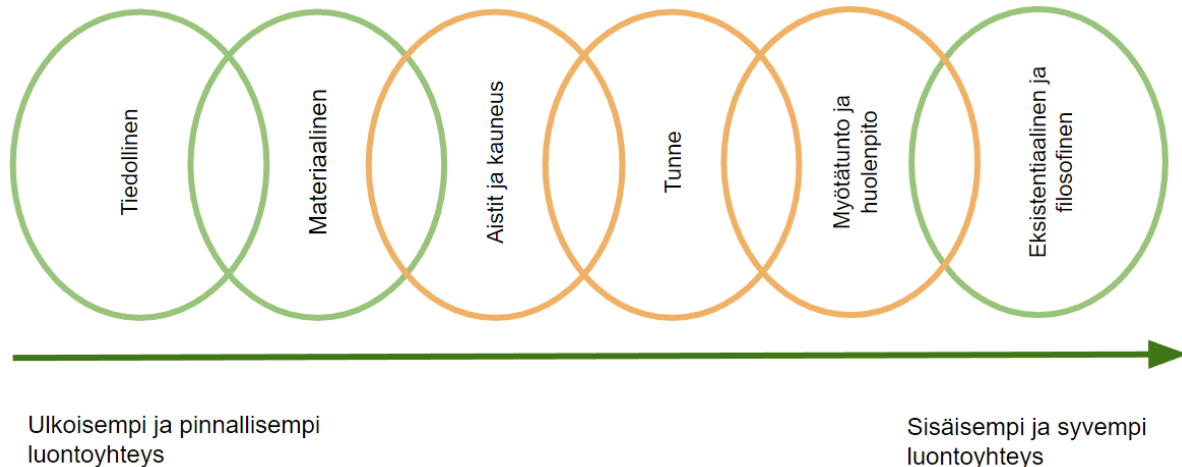
Sen lisäksi, että samassa vastauksessa saattaa esiintyä useita luontoyhteyden ulottuvuuksia, ulottuvuudet aineistossani on välillä haastavaa erottaa toisistaan. Erityisesti myötätunto ja huolenpito sekä eksistentiaalinen ja filosofinen ulottuvuus ovat lähellä toisiaan, koska molemmissa on ilmauksia luonnon suojelemisesta. Eksistentiaalisessa ja filosofisessa ulottuvuudessa luontoyhteys kuitenkin liittyy siihen, että kaikki luonnon eliöt ovat tärkeitä ja erilaiset lajit ovat olennaisia ihmisen ja muiden lajien olemassaololle, kun taas myötätunnon ja huolenpidon ulottuvuudessa suojeluajattelun pohjana on myötätuntoinen suhtautuminen vain tiettyihin miellyttäviin lajeihin. Lisäksi tunteellinen sekä aistien ja kauneuden ulottuvuus ovat hyvin lähellä toisiaan, sillä kysyttäessä lempilajia mukana on välttämättä ajatus miellyttävästä tunteesta. Näin ollen myös aistien ja kauneuden ulottuvuuteen on aineiston lähtökohtien perusteella yhdistettävissä miellyttävä tunne. Luokittelin kuitenkin ilmaukset tunneulottuvuuteen vain, jos niitä oli selkeästi luettavissa jokin elävöittävä tai terapeuttinen tunne. Luokittelun haastavuutta kuvaa esimerkiksi seuraava aineisto-ote, jossa kuvaillaan aistimuksia, mutta olen luokitellut sen kuitenkin tunneulottuvuuteen, sillä otteesta on luettavissa mukavuuden tunne sekä elävöittävä tunne kevästä ja kesästä:

” [...] Sinitäinen Ihanan pirteä ja vilkasliikkeinen seurattava. Pesä pihapiirissä pöntössä (ja talvella samassa pöntössä yöpyi) ja talvella mukava seurattava ruokintapaikalla. Västäräkki tuo kevään ja kesän. [...]” (127.)

Jatkumolla sisäisistä ulkoihin luontoyhteyden ulottuvuuksiin erityisesti vierekkäiset ulottuvuudet, kuten edellä mainitut tunne sekä aistit ja kauneus limittyvät keskenään. Toisaalta esimerkiksi tiedollisen ulottuvuuden voidaan nähdä limittyvän monien ulottuvuuksien, kuten

materiaalisen, myötätunnon ja huolenpidon sekä eksistentiaalisen ja filosofisen ulottuvuuden kanssa, sillä näiden ulottuvuuksien pohjaksi tarvitaan usein faktatietoa, kuten tietoa lajien ominaisuuksista ja luonnon tilasta. Kuviossa 1 havainnollistan löytämiäni ulottuvuuksia ja niiden limittymistä. Oranssin väriset ulottuvuudet eli aistit ja kauneus, tunne sekä myötätunto ja huolenpito ovat laajimpia aineistossani. Nuolen suunta osoittaa kohti luontoyhteyden ulottuvuuksia, jotka liittyvät vahvemmin ihmisen ja luonnon syvän yhteyden ymmärtävään maailmankuvaan, jollaista kestävyysmurroksen edistämiseksi tarvitaan. Olen ottanut vaikutteita luontoyhteyden ulottuvuuksien havainnollistukseen aikaisemmista tutkimuksista (Richardson ym. 2020, 393; Ives ym. 2018, 1390). Suurin ero omani ja aikaisempien havainnollistuksien välillä on, että olen käyttänyt omassa kuviossani vain ajatusta laadullisesta luontoyhteyden ulottuvuuksien jatkumosta yksilötasolla, kun taas aikaisemmat havainnollistukset hahmottelevat myös, miten luontoyhteyden ulottuvuudet voisivat näkyä koko yhteiskunnan tasolla.

Kuvio 1: Luontoyhteyden ulottuvuudet ja niiden limittyminen jatkumolla ulkoisemmista ja pinnallisemmista luontoyhteyden ulottuvuuksista sisäisempiin ja syvempiin. Oranssit ulottuvuudet (aistit ja kauneus, tunne sekä myötätunto ja huolenpito) näyttävät laajimpina aineistossani.

5 Johtopäätökset

Olen tutkielmassani tarkastellut, millaisena vastaajien luontoyhteys näyttäytyy lempilajeista kirjoitetuissa verkkokommenteissa, jotka liittyvät Suomen luonnon päivään vuonna 2022. Luontoyhteyden olen määritellyt yksilön subjektiiviseksi ymmärrykseksi omasta yhteydestään luontoon (Capaldi ym. 2015, 2). Olen vastannut tutkimuskysymykseeni muodostamalla aikaisemman tutkimuskirjallisuuden ja sisällönanalyysin avulla aineistostani luokkia luontoyhteyden ulottuvuuksista. Vastatakseni kattavammin tutkimuskysymykseeni ja liittääkseni tulokseni paremmin keskusteluun kestävyysmurroksesta (O'Brien & Sygna 2013; Haverinen ym. 2021) olen tarkastellut, mitkä löytämäni ulottuvuudet edustavat yksilöiden sisäisempää ja syvempää luontoyhteyttä ja mitkä taas ulkoisempaa ja pinnallisempaa luontoyhteyttä. Luomalani sisäisten ja ulkoisten luontoyhteyden ulottuvuuksien jatkumolla sisäisemmät ja syvemmät luontoyhteyden ulottuvuudet liittyvät vahvemmin sellaiseen maailmankuvan muutokseen, jossa luonnon ja ihmisen yhteys ymmärretään syvällisesti, ja jota kestävyysmurroksen edistämässä tarvitaan. Olen siis tarkastellut tutkielmassani kestävyysmurroksen henkilökohtaista kehää, joka liittyy yksilöiden maailmankuvien muutokseen (em.).

Paikansin aineistosta kuusi luontoyhteyden ulottuvuuksien luokkaa: 1) eksistentiaalinen ja filosofinen, 2) myötätunto ja huolenpito, 3) tunne, 4) aistit ja kauneus, 5) materiaalinen sekä 6) tiedollinen, jotka ovat vahvasti yhteydessä myös aikaisempaan tutkimukseen (Helne 2022; Richardson ym. 2020). Sisällönanalyysin perusteella laajimmat luontoyhteyden ulottuvuudet ovat selvästi myötätunto ja huolenpito, tunne sekä aistit ja kauneus. Tämä ei ole yllättävää, sillä tutkittaessa positiivisia luontoon liittyviä asioita, kuten lempilajiaineistossani tehtiin, esiin nousee nimenomaan tunteisiin, aistimuksiin ja kauneuteen liittyviä tekijöitä (Richardson ym. 2015). Lisäksi tutkittaessa erityisesti lempilajeja, viiden suosituimman perustelun joukossa sekä kasveille että eläimille lempilajina ovat kauneus ja lajin herättämä tunne (Nyberg ym. 2020, 36; 39). Tutkielmani tulokset asettuvat siis tässä mielessä linjaan aikaisemman tutkimuksen kanssa. Ei ole myöskään yllättävää, että lempilajeista kysyttäessä myötätunto ja huolenpito -ulottuvuus nousee laajana esiin, sillä ymmärrettävästi lempilajiaan kohtaan saattaa usein tuntea myötätuntoa ja halua pitää siitä huolta. Piirteitä näistä kolmesta ulottuvuudesta löytyi sekä Helneen (2022) että Richardsonin ja kollegoiden (2020) jaotteluista.

Edellisten laajojen ulottuvuuksien lisäksi aineistostani löytyy kolme suppeampaa ulottuvuutta, jotka pohjaavat vain Helneen (2022) jaotteluun. Löytämäni materian ja tiedon ulottuvuudet poikkeavat aikaisemmasta tutkimuskirjallisuudesta (em.), sillä ne edustavat hyvin pinnallista luontoyhteyttä. Ne kuitenkin kuvaavat, millaisena vastaajien ymmärrys itsensä ja luonnon yhteydestä näyttäytyy aineistossani; omaa yhteyttään luontoon voi hahmottaa tietämällä faktoja eri lajeista tai osallistumalla luonnon materiaalisiin prosesseihin esimerkiksi marjastamalla. Näiden pinnallisten ulottuvuuksien lisäksi aineistosta paikantuu syvempi eksistentiaalinen ja filosofinen ulottuvuus. Muodostamani ulottuvuus ei sisällä yhtä syvää ymmärrystä ihmisen ja luonnon yhteydestä kuin aikaisemman tutkimuskirjallisuuden vastaavassa ulottuvuudessa, jossa haastatellut esimerkiksi toteavat eron tekemisen ihmisen ja luonnon välille olevan turhaa (Helne 2022, 538). Se edustaa kuitenkin syvintä ymmärrystä omassa aineistossani.

Olen soveltanut tutkielmassani aikaisemman tutkimuksen (Richardson ym. 2020, 393; Ives ym. 2018, 1390) ajatusta luontoyhteyden jatkumosta sisäisten ja ulkoisten luontoyhteyden ulottuvuuksien välillä. Ivesin ja kollegoiden (2018) jatkumon tapauksessa voidaan ajatella, että ulkoisemmat ulottuvuudet, kuten materiaalinen ulottuvuus, kuvaavat enemmän pelkkää kontaktia luonnon kanssa, kun taas sisäisemmät ulottuvuudet, kuten filosofinen ulottuvuus, kuvaavat enemmän yksilön subjektiivista luontoyhteyttä (Helne 2022, 535). Myös Richardsonin ja kollegoiden (2020) ulkoisempien aisti- ja kauneusulottuvuuksien voidaan ajatella viittaavan enemmän pelkkään kontaktiin luonnon kanssa. Tutkielmassani olen kuitenkin tarkastellut kaikkia löytämiäni ulottuvuuksia luontoyhteyden määritelmäni mukaan yksilöiden erilaisina subjektiivisina ymmärryksinä heidän yhteyksistään luontoon. Näenkin, että ihmisten lempilajeja käsittelevässä laadullisessa aineistossani kaikki ulottuvuudet kuvaavat vastaajien tapoja ymmärtää yhteyttään luontoon.

Jatkumoajatusta (Richardson ym. 2020, 393; Ives ym. 2018, 1390) soveltaen olen siis löytänyt aineistostani sisäisempiä ulottuvuuksia, joissa ihmisen yhteys luontoon ymmärretään syvällisesti, ja jota kestävyysmurroksen edistämiseksi erityisesti tarvitaan, sekä ulkoisempia ja pinnallisempia tapoja ymmärtää ihmisen ja luonnon yhteys. Tämä poikkeaa aikaisemmasta laadulliseen aineistoon pohjaavasta luontoyhteyden ulottuvuuksien tutkimuksesta, jossa kaikki ulottuvuudet on nähty syvinä (esim. Helne 2022) tai niiden syvyyden tarkastelu ei ollut tutkimuksen keskiössä (esim. McEwan ym. 2020). Aineistossani eri syvyiset ulottuvuudet paikantuvat kuitenkin selvästi. Tuloksissani vierekkäiset ulottuvuudet jatkumolla, kuten tunne sekä

aistit ja kauneus, limittyvät usein sisällöllisesti toisiinsa, mikä kuvaa mielestäni onnistunutta ulottuvuuksien paikantamista jatkumolle. Sen lisäksi, että ulottuvuudet voi hahmottaa jatkumolla, myös ulottuvuuksien sisällä on havaittavissa jatkumoita, koska luontoyhteys on subjektiivinen käsite, eivätkä kaikki hahmota ulottuvuuksia samoin. Esimerkiksi tunneulottuvuudessa tunteet vaihtelevat pinnallisemmista mukavuuden tunteista syvempiin, jopa spirituaaliin, tuntemuksiin.

Luontoyhteyden voidaan nähdä sisältävän kokonaisvaltaisemman ja syvemmän yhteyden luontoon kuin vain esimerkiksi luonnossa vierailemisen tai faktatiedon luonnosta (Helne 2022, 538). Näen, että ulottuvuuksistani ainakin eksistentiaalinen ja filosofinen, myötätunto ja huolenpito sekä tunne kuvaavat luontoyhteyttä, joka ylittää esimerkiksi luonnossa vierailemisen kuvaten syvempää yhteyttä luontoon, sillä näiden ulottuvuuksien sisältö liittyy esimerkiksi ymmärrykseen eri lajien merkityksestä ihmisen ja muiden lajien selviämiseksi, haluun auttaa eri lajeja sekä luonnon herättämiin terapeutteihin tunteisiin. Muut ulottuvuudet eli aistit ja kauneus, tieto sekä materia eivät edusta kovin syvää luontoyhteyttä. Onkin mielenkiintoista pohdita, mitä tarkoittaa, että 90 prosentille suomalaisista luonto on tärkeä heidän elämässään sekä arjessaan, ja millaista on syvä yhteys, jota lähes puolet suomalaisista kertoo tuntevansa luonnon kanssa (Kantar TNS 2021). Kestävyysmurroksen edistämisen kannalta on nimittäin olennaista, ymmärretäänkö yhteys luontoon siten, että luonto nähdään edellytyksenä ihmisen selviämiseksi vai nähdäänkö yhteys siten, että luonto on paikka, jossa voi esimerkiksi toisinaan käydä poimimassa marjoja.

Aineistossani laajimmat ulottuvuudet sijoittuvat sisäisemmän ja ulkoisemman luontoyhteyden jatkumolla keskivaiheille. Laajimmista ulottuvuuksista esimerkiksi myötätunto ja huolenpito kuvaa kestävyysmurroksessa olennaisempaa maailmankuvaa kuin aistit ja kauneus. Myötätunnon ja huolenpidon ulottuvuudessa yksilön ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä onkin verrattain syvää, sillä yhteyden voidaan nähdä olevan kaksisuuntaista. Ulottuvuudessa on esimerkiksi kuvauksia siitä, kuinka huolenpito luonnosta tuottaa ihmiselle iloa. Aistien ja kauneuden tapauksessa ymmärrys yhteydestä taas näyttäytyy enemmän yksipuolisena, sillä siinä ihminen havainnoi lajeja eikä niinkään pohdi merkitystään niille. Pinnallisemmilla ulottuvuuksilla voi kuitenkin olla sisäisempiä ulottuvuuksia ja siten kestävyysmurroksessa olennaista maailmankuvaa edistävä rooli. Esimerkiksi aistien ja kauneuden ulottuvuuteen pohjaava ymmärrys yhteydestä luontoon kotipihan lajin seuraamisena voisi vähitellen lisätä myötätuntoa

lajia kohtaan, ja siten edistää myötätunto ja huolenpito -ulottuvuuden kautta kestävyysmurrokselle olennaisempaa maailmankuvaa. Ulottuvuuksien keskinäisten vuorovaikutuksien tarkastelu on tutkielmani ulkopuolella, mutta kestävyysmurrokseen liittyvän jatkotutkimuksen kannalta se on erityisen kiinnostava aihe, sillä siten voidaan ymmärtää paremmin, miten ulottuvuudet vahvistavat toisiaan ihmisten maailmankuvien ja käyttäytymisen muutoksessa.

Tutkielmani rajoituksena voidaan pitää aineistoni pinnallisuutta. Kaikkiaan aineistostani tulee melko pinnallinen kuva vastaajien luontoyhteydestä, koska aineisto keskittyy luonnossa nimenomaan lempilajeihin, jotka nähdään usein esimerkiksi esteettisinä. Lisäksi Ylen lempilajikyselyn kirjoitusohjeet eivät kannusta pohtimaan yhteyttä lempilajiin kovin syvällisesti ja luovat lähtökohtaisesti ihmiskeskeisen asetelman, jossa ihminen sijoitetaan lajiksi muiden lajien yläpuolelle. Esimerkiksi Helneen (2022, 533) artikkelissa lähtökohta on erilainen ja kannustaa syvällisemmän yhteyden pohtimiseen, sillä aineistoa kerätessä vastaajat ovat keskustelleet esimerkiksi väitteestä: ”Luonto on ihmisen hyvinvoinnin perusta, koska ilman sitä ihmiset eivät voi selvitä.” Näen kuitenkin, että aineistostani voidaan tulkita erilaisia luontoyhteyden ulottuvuuksia, sillä siitä löytyy samoja elementtejä kuin aikaisemmasta aihetta käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta (Helne 2022; Richardson ym. 2020).

Lisäksi ihmisen ja luonnon yhteyden tutkimus esimerkiksi eri kielillä, käsitteillä ja lähestymistavoilla tekee aihetta koskevasta kirjallisuudesta sirpaleista (Ives ym. 2017, 106). Usein esimerkiksi termin ”yhteys luontoon” (connection to nature) merkitys on epäselvä (Ives ym. 2018, 1389). Luontoon liittyvän käsitteistön monitulkintaisuus ja ristiriitaisuus tutkimuskirjallisuudessa sekä eri käsitteiden kääntäminen englannista suomeksi olikin haastavaa soveltaessani niitä omaan aineistooni ja yhdistäessäni eri käsitteitä käyttäviä keskusteluja keskenään. Luontoyhteyden ulottuvuuksia voidaan lähestyä yksilötason lisäksi myös esimerkiksi koko yhteiskunnan tasolla (Richardson ym. 2020; Ives ym. 2018), ja lisäksi luontoyhteyttä on tutkittu paljon määrällisesti (Tam 2013). Näin ollen aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta oli ajoittain haastavaa soveltaa omaan laadulliseen ja yksilötasoon keskittyvään tutkielmaani. Esimerkiksi määrällisessä tutkimuksessa luontoyhteydestä syntyy erilainen kuva kuin tutkielmassani, sillä itse lähestyn ilmiötä yleisemmän määrittelyn ja ulottuvuuksien kautta, kun taas määrällisessä tutkimuksessa luontoyhteyttä on usein operationalisoitu erilaisiksi mittareiksi. Tiedostan kirjallisuuden sirpaleisuudesta johtuvan käsitteiden monitulkintaisuuden tutkielmassani, mutta

pyrin valitsemillani käsitteillä ja niiden määritelmillä luomaan monipuolisempaa kuvaa luontoyhteyteen liittyvistä ilmiöistä.

Luontoyhteys voidaan kaikkiaan nähdä positiivisena käsitteenä muuten melko negatiivisessa ympäristökriisikeskustelussa (Zylstra ym. 2014, 134–135). Käsite luo ymmärrystä siitä, että pelastaessaan luontoa, ihminen pelastaa samalla itseään, sillä ihminen on luonnon osa ja siihen monin tavoin yhteydessä. Aineistoni tuottanut Ylen mediakampanja kannusti suomalaisia pohtimaan lempilajiaan Suomen luonnossa ja samalla tiedostamattomasti yhteyttään luontoon. Lempilajien pohtiminen on helppo tapa aloittaa luontoyhteyden syventäminen, sillä näihin lajeihin meillä on jo yhteys. Aineistoni rajoittuu kuitenkin vain Suomen lajistoon. Olisi mielenkiintoista tarkastella, mitä lajeja vastaajat valitsisivat, jos he saisivat valita lempilajinsa koko maailman lajeista. Valittaisiinko silti vain lähellä olevia lajeja, joiden kanssa ollaan vuorovaikutuksessa? Tämä kysymys kuvaa laajemmin lempilajeihin keskittymisen ongelmallisuutta luontoyhteyden kannalta. Olisi tärkeää, että yhteyttä tunnettaisiin myös eliöihin ja luontoon, joka ei ole lähellä tai miellyttävää, sillä kestävyyskriisi on globaali kriisi, joka vaatii myös ihmiselle vaikeasti huomattavien luonnon osien, kuten maanalaisen sienikasvuston, tai haittaa aiheuttavien, kuten itikoiden, huomiointia ja suojelua. Toisaalta esimerkiksi tunneyhteys lempilajiin voi kannustaa pohtimaan ihmisen aiheuttaman ympäristökriisin ja muiden tekijöiden vaikutusta kyseisen lajin hyvinvointiin. Näin yhteys lempilajiin voisi laajeta koskemaan lajin elinympäristöjä ja lempilajin selviämiseksi olennaisia muita lajeja sekä niiden vaikutusta ihmisen hyvinvointiin. Tällaisen ajatusketjun kautta saatetaan päästä lähemmäs kestävyysmurrosta edistävää maailmankuvaa, jossa ihmistä ja luontoa ei nähdä toisistaan erillisinä.

Tutkielmassa tarkasteleman luontoyhteyden ilmiö on relevantti yhteiskuntatieteelliselle ympäristötutkimukselle, sillä se tuottaa lisäymmärrystä ihmisten luontoon liittyvistä maailmankuvista, joiden muutos on olennaista kestävyysmurroksen edistämiseksi. Tutkielmani tuo esiin, että luontoyhteyden ulottuvuuksia voidaan löytää myös keskittymällä pääasiassa eri lajeihin luonnossa eikä koko luonnon kokonaisuuteen. Kaikki muodostamani luontoyhteyden ulottuvuudet kuvaavat sellaisia ymmärryksiä yhteyksistä luontoon, jotka voivat syventää luontoyhteyttä, ja siten edistää kestävyysmurrosta, jolloin ne voidaan nähdä vastavoimana ihmisten vieraantumiselle luonnosta. Tutkielmani on pala luontoyhteyteen ja luontosuhteeseen liittyvää keskustelua, joka tähtää planeetan pelastamiseen tarkoituksenaan ymmärtää, miten ihmiset ymmärtävät yhteytensä luontoon, jonka osia he ovat.

Lähteet

Abson, David J. & Fischer, Joern & Leventon, Julia & Newig, Jens & Schomerus, Thomas & Vilsmaier, Ulli & von Wehrden, Henrik & Abernethy, Paivi & Ives, Christopher D. & Jager, Nicolas W. & Lang, Daniel J. (2017) Leverage points for sustainability transformation. *Ambio* 46:1, 30–39.

Barragan-Jason, Gladys & de Mazancourt, Claire & Parmesan, Camille & Singer, Michael C. & Loreau, Michel (2022) Human–nature connectedness as a pathway to sustainability: A global meta-analysis. *Conservation Letters* 15:1, 1–7.

Björklund, Heidi & Hiltunen, Kaisa & Purhonen, Jenna & Rainio, Minna & Säaskilahti, Nina & Vallius, Antti (2022) Ristiriitainen luontosuhde. Teoksessa Heidi Björklund, Kaisa Hiltunen, Jenna Purhonen, Minna Rainio, Nina Säaskilahti & Antti Vallius (toim.) *Luontosuhteiden luonto – taiteentutkimuksen ja ekologian näkökulmia*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 133. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Cantell, Hannele & Aarnio-Linnanvuori, Essi & Tani, Sirpa (2020) *Ympäristökasvatus: Kestävän tulevaisuuden käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Capaldi, Colin R. & Dopko, Raelyne L. & Zelenski, John M. (2014) The Relationship between Nature Connectedness and Happiness: A Meta-Analysis. *Frontiers in Psychology* 5:976, 918–976.

Capaldi, Colin R. & Passmore, Holli-Anne & Nisbet, Elizabeth K. & Zelenski, John M. & Dopko, Raelyne L. (2015) Flourishing in Nature: A Review of the Benefits of Connecting with Nature and Its Application as a Wellbeing Intervention. *International journal of wellbeing* 5:4, 1–16.

Haverinen, Risto & Mattila, Kirsikka & Neuvonen, Alekski & Saramäki, Rinna & Sillanaukee, Otso (2021) Osa 1: Muutoksen tuulia. Teoksessa Risto Haverinen, Kirsikka Mattila, Alekski Neuvonen, Rinna Saramäki & Otso Sillanaukee (toim.) *Ihminen osana elonkirjoa*. Luontosuhteet, luontokäsitykset ja sivistys kestävyyskriisin aikakaudella. Helsinki: Sitra, 12–50.

Helne, Tuula & Hirvilammi, Tuuli (2017) The relational conception of wellbeing as a catalyst for the ecosocial transition. Teoksessa Aila-Leena Matthies & Kati Närhi (toim.) *The Ecosocial Transition of Societies – The contribution of social work and social policy*. London: Routledge, 36–53.

Helne, Tuula (2022) Voicing relationality: the nature connectedness of young Finnish adults in the promotion of sustainability. *Sustainability: science, practice and policy* 18:1, 531–543.

IPBES (2019) Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. Eduardo Sonnabend Brondizio, Josef Settele, Sandra Díaz & Hien Thu Ngo (toim.). IPBES secretariat, Bonn, Germany.

IPCC (2022) *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Hans-Otto Pörtner, Debra C. Roberts, Melinda Tignor, Elvira Poloczanska, Katja Mintenbeck, Andrés Alegría, Marlies Craig, Stefanie Langsdorf, Sina Löschke, Vincent Möller, Andrew Okem & Bardhyl Rama (toim.). Cambridge University Press. Cambridge University Press, Cambridge, UK ja New York, NY, USA.

Ives, Christopher D. & Abson, David J. & von Wehrden, Henrik & Dorninger, Christian & Klaniëck, Kathleen & Fischer, Joern (2018) Reconnecting with Nature for Sustainability. *Sustainability science* 13:5, 1389–1397.

Ives, Christopher D. & Giusti, Matteo & Fischer, Joern & Abson, David J. & Klaniëcki, Kathleen & Dorninger, Christian & Laudan, Josefine & Barthel, Stephan & Abernethy, Paivi & Martín-López, Berta & Raymond, Christopher M. & Kendal, Dave & von Wehrden, Henri (2017) Human–nature connection: a multidisciplinary review. *Current Opinion in Environmental Sustainability* 26–27, 106–113.

KEKO (2015) KEKO – Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia: luontosuhde. Finto – Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Päivitetty 24.3.2015. <http://www.yso.fi/onto/keko/p42>. Viitattu 21.4.2023.

Kellert, Stephen R. (1993) Introduction. Teoksessa Stephen R. Kellert & Edward O. Wilson (toim.) *The Biophilia Hypothesis*. Washington, D.C: Island Press.

Kosonen, Miia & Laaksonen, Salla-Maaria & Rydenfelt, Henrik & Terkamo-Moisio, Anja (2018) Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. *Media & viestintä* 41:1, 117–124.

Laaksonen, Salla-Maaria (ei pvm.) Sosiaalinen media tutkimusaineistona. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarquivo [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>. Viitattu 20.2.2023.

Lumber, Ryan & Richardson, Miles & Sheffield, David (2017) Beyond knowing nature: Contact, emotion, compassion, meaning, and beauty are pathways to nature connection. *PloS One* 12:5, 1–24.

McEwan, Kirsten & Ferguson, Fiona J. & Richardson, Miles & Cameron, Ross (2020) The good things in urban nature: A thematic framework for optimising urban planning for nature connectedness. *Landscape and Urban Planning* 194:103687, 1–8.

Meadows, Donella H. (2009) *Thinking in Systems: A Primer*. London: Earthscan.

Nature Connectedness Research Group (ei pvm.) Nature Connectedness Research Group. <https://www.derby.ac.uk/research/centres-groups/nature-connectedness-research-group/>. Viitattu 3.3.2023.

Nyberg, Eva & Brkovic, Irma & Sanders, Dawn (2021) Beauty, memories and symbolic meaning: Swedish student teachers' views of their favourite plant and animal. *Journal of Biological Education* 55:1, 31–44.

O'Brien, Karen & Sygna, Linda (2013) Responding to Climate Change: The Three Spheres of Transformation. *Proceedings of Transformation in a Changing Climate 19-21 June*, 16–23. Oslo, Norway: University of Oslo.

Richardson, Miles & Dobson, Julian & Abson, David J. & Lumber, Ryan & Hunt, Anne & Young Richard & Moorhouse, Benjamin (2020) Applying the pathways to nature connectedness at a societal scale: a leverage points perspective. *Ecosystems and People* 16:1, 387–401.

Richardson, Miles & Hallam, Jenny & Lumber, Ryan (2015) One thousand good things in nature: aspects of nearby nature associated with improved connection to nature. *Environmental Values* 24:5, 603–619.

Salminen, Pihla (2018) Mitä tutkitaan, kun tutkitaan luontosuhdetta? Käsitteellisen kehyksen rakentaminen ja systemoitu kirjallisuuskatsaus. Pro gradu -tutkielma. Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Salonen, Kirsi (2005) Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Silvasti, Tiina (2014) Sisällönanalyysi. Teoksessa Ilmo Massa (toim.) Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 33–48.

Kantar TNS (2021) Suomalaisten luontosuhteet. Helsinki: Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/suomalaisten-luontosuhteet-kysely/>. Viitattu 4.3.2023.

Soinnunmaa, Pihla & Willamo, Risto & Helenius, Leena & Holmström, Charlotta & Kaikko, Anni & Nuotiomäki, Annika (2021) Voiko luonnosta tulla pois? Mikä on se luonto, johon olemme suhteessa? Teoksessa Risto Haverinen, Kirsikka Mattila, Alekski Neuvonen, Rinna Saramäki & Otso Sillanaukea (toim.) Ihminen osana elonkirjoa. Luontosuhteet, luontokäsitykset ja sivistys kestävyyskriisin aikakaudella. Helsinki: Sitra, 65–79.

Tam, Kim-Pong (2013) Concepts and Measures Related to Connection to Nature: Similarities and Differences. *Journal of Environmental Psychology* 34, 64–78.

The Britannica Dictionary (ei pvm.) The definition of nature. <https://www.britannica.com/dictionary/nature>. Viitattu 21.4.2023.

Zylstra, Matthew & Knight, Andrew & Esler, Karen & Le Grange, Lesley (2014) Connectedness as a Core Conservation Concern: An Interdisciplinary Review of Theory and a Call for Practice. *Springer Science Reviews* 2, 119–143.

Aineisto:

Yle Luonto (2022) Mikä on lempilajisi Suomen luonnossa? Lue tarinoita, miksi tietyt lajit ovat muille tärkeitä. Yleisradio. Päivitetty 29.8.2022. <https://yle.fi/aihe/a/20-10002744>. Viitattu 29.1.2023.